

MATKAILUTIET MATKAILU- TUOTTEENA

- Ovatko ne?

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala			
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Suvi Rautiainen			
Työn nimi Matkailutiet matkailutuotteena - ovatko ne?			
Päiväys	24.5.2015	Sivumäärä/Liitteet	50/0
Ohjaaja(t) Pauli Verhelä			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) SH Traveledu Oy			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Suomen tämän hetkiset viralliset matkailutiet, niiden reitit, pituudet, teemat, taustat sekä teiden nimien alkuperät. Opinnäytetyössä tutkittiin myös millainen on matkailuteiden varrella oleva palvelutarjonta sekä kuinka matkailuteitä myydään ja markkinoidaan, eli onko teitä tuotteistettu. Näiden tulosten perusteella ja matkailutuotteen kriteerien avulla pohdittiin voiko matkailuteitä pitää matkailutuotteina. Tämän kartoituksen teoriaosuudessa keskityttiin työn kannalta keskeisimpiin matkailun ja Suomen tieverkoston käsitteisiin. Varsinaisessa tutkimusosassa kartoitettiin Suomen matkailutiet, kaksi matkailutie esimerkkiä ulkomailta sekä pohdittiin teiden merkitystä matkailutuotteina. Aineiston keräämisessä käytettiin sekundaariaineistoa eli aiempia kartoituksia matkailuteistä sekä paljon sähköisiä verkkojulkaisuja ja internetsivustoja.</p> <p>Kartoituksesta kävi ilmi, että Suomessa on tällä hetkellä kymmenen virallista matkailutietä. Matkailutiet oli suunniteltu suomalaisen kulttuuriin tai kehitykseen merkittävästi vaikuttaneiden teiden pohjille, jotka muistuttavat kulkijoilleen teiden alkuperäisistä merkityksistään erilaisten käyntikohteiden, nähtävyyksien ja palveluiden kautta. Jokainen matkailuteistä täytti matkailutuotteen kriteerit. Matkailuteitä pyrittiin tekemään näkyviksi markkinoinnin, tienviittojen sekä tuotteistamisen avulla tien ylläpitäjien toimesta. Kävi ilmi, että mitä suuremmat tahot toimivat teiden ylläpitäjinä tai mitä enemmän ylläpitäjiä ja sponsoreita oli, sitä paremmin teitä markkinoitiin ja tietoa teistä oli saatavilla. Osaa teistä markkinoitiin erittäin heikosti ja tietoa oli muutenkin vaikea löytää. Myös teiden tunnettuus ja keskeinen sijainti vaikutti tiedon määrään. Tutkimuksessa todettiin, että Suomen suosituimmat matkailutiet ovat selkeästi Sininen tie, Hämeen Härkätie, Pohjanlahden rantatie sekä Tervantie. Nämä tiet vetävät matkailijoita puoleensa reittien sijainnin, teiden historian ja teemojensa puolesta.</p> <p>Kartoituksesta hyötyvät matkailuteiden ylläpitäjät, matkailijat, mahdollisista jatkotutkimuksista kiinnostuneet sekä SH Traveledu Oy toimissaan. Mahdollisia jatkotutkimusaiheita ovat matkailuteiden toimitsijoihin/ylläpitäjiin perehtyminen, matkailuteiden alkuperät taustaprojekteista, matkailuteiden muun kuin sähköisen markkinoinnin tutkiminen sekä matkailuteiden merkityksen selvittäminen asiakkaiden näkökulmasta. Myös matkailuteiden tuotteistamisesta ja matkapakettitarjonnan laajuudesta olisi mahdollista tehdä laajempia selvityksiä.</p>			
Avainsanat matkailutie, matkailutuote, tuotteistaminen, teemamatkailu, markkinointi			

Field of Study Tourism, Catering and Domestic Services			
Degree Programme Degree Programme in Tourism			
Author(s) Suvi Rautiainen			
Title of Thesis Scenic routes as tourist products - are they?			
Date	24.5.2015	Pages/Appendices	50/0
Supervisor(s) Pauli Verhelä			
Client Organisation /Partners SH Traveledu Oy			
<p>Abstract</p> <p>The aim of this study was to chart the current official scenic routes of Finland and the routes, lengths, themes, backgrounds and origins of the names of the scenic routes. The supplies of services of the scenic routes were examined as well as the marketing and productization of the scenic routes. On the grounds of the results and criteria of the scenic routes was considered if the scenic routes of Finland can be seen as a tourist services. The most essential concepts of tourism and road network of Finland were focused in the theory part of this surveying. The scenic routes of Finland, two examples of foreign scenic routes and the meaning of Finnish scenic routes as tourist services were charted in the proper survey part of the study. The material of this study was secondary material, i.e. former chartings of scenic routes, electronic publishing and websites.</p> <p>The results showed that currently there were ten official scenic routes in Finland. The scenic routes were designed on road-beads, which had an important meaning in Finnish culture and development and which reminded about the origins of the roads to the tourists through different kinds of resorts, sights and services. Each of the Finnish scenic routes filled the criteria of tourist service. The administrators of the scenic routes strove to visualize the scenic routes by marketing and with the help of road signs and productization. The study showed that the more well-known the administrators were or the greater the amount of administrators or sponsors was, the better the scenic routes were marketed and information about the scenic routes was found. Part of the scenic routes was poorly marketed and information about them was hard to find. The popularity and central location of the scenic routes also affects the amount of the information. In the study we found that clearly the most popular scenic routes of Finland were the Blue Road, Hämeen Härkätie, Bothnian Coast Road and the Tar Road. These routes attract tourists with the help of central location, route's history and theme.</p> <p>This charting benefits the administrators of the scenic routes, tourists, people who wants to make further studies about the subject and SH Traveledu Oy by its operations. Possible subjects for further studies can be familiarization with administrators of the scenic routes, survey of the origins of the scenic routes, more precise examination of the marketing of the scenic routes or survey of customer's opinions about the scenic routes. Also productization and supply of tourist packages of the scenic routes are subjects that would give possibilities for wider studies.</p>			
<p>Keywords scenic route, tourist product, productization, theme tourism, marketing</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	MATKAILUN TERMIEN MÄÄRITTÄMISTÄ.....	7
2.1	Mitä matkailu on?.....	7
2.2	Matkailutie.....	8
2.3	Suomen tieverkosto.....	9
2.4	Teemamatkailu	9
2.5	Kulttuurimatkailu.....	9
2.6	Matkailupalvelu – ja matkailutuote	10
2.7	Tuotteistaminen	11
3	TUTKIMUSAINEISTON KERÄÄMINEN JA LUOTETTAVUUS.....	13
3.1	Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä	13
3.2	Kirjoituspöytä tutkimus	13
3.3	Lähdeaineiston luotettavuus sekä tulosten reliabelius ja validius.....	13
4	SUOMEN MATKAILUTIET.....	15
4.1	Hämeen Härkätie	16
4.2	Kuninkaantie.....	17
4.3	Pohjanlahden Rantatie.....	18
4.4	Revontulentie	20
4.5	Saariston Rengastie.....	22
4.6	Sininen Tie	24
4.7	Taikayöntie.....	25
4.8	Tervan Tie.....	26
4.9	Via Karelia	29
4.10	Vihreän Kullan Kulttuuritie.....	30
5	ULKOMAISET MATKAILUTIET	33
5.1	Pacific Coast Highway.....	33
5.2	Transfagarasan	34
6	SUOMEN MATKAILUTEIDEN JA NIIDEN TOIMIJOIDEN ANALYSOINTI	37
6.1	Miksi toisista teistä löytyy enemmän tietoa kuin toisista?.....	37
6.2	Matkailuteiden ylläpitäjät ja toimijat	38
6.3	Matkailuteiden tuotteistaminen ja markkinointi	39

6.4	Ovatko matkailutiet matkailutuotteita?.....	41
7	PÄÄTÖSSANAT	43
7.1	Jatkotutkimusehdotukset.....	43
7.2	Yhteenveto.....	43
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	45
	KUVIO JA KUVAT	50

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa SH Traveledu Oy:n toimeksiannosta kartoittaa suomalaiset matkailutiet, sekä selvittää niiden merkitys matkailutuotteena. Opinnäytetyöhön on myös kartoitettu muutama ulkomainen matkailutie, jotta saadaan kuvan suomalaisten ja ulkomaisten matkailuteiden käsitysten ja merkitysten eroista. Opinnäytetyössä tutkitaan ketkä ylläpitävät ja toimivat matkailuteiden taustalla sekä kuinka teitä markkinoidaan.

Analyysissa perehdytään matkailuteiden teemojen esilletuontiin sekä siihen, onko teitä tuotteistettu ja millainen palvelu- ja aktiviteettitarjonta reittien varrelta löytyy matkailijoita varten. Opinnäytetyössä on keskitytty Internetin ja sosiaalisen median kuluttajille tarjoamiin tietolähteisiin matkailuteistä. Työssä pohditaan tietolähteiden ja tiedon määrän eroja ja kehitysmahdollisuuksia sekä vertaillaan miksi toisista matkailuteistä löytyy enemmän tietoa kuin toisista.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Suomen virallisten matkailuteiden määrä, niiden reitit, pituudet, teemat sekä palvelutarjonta. Tämän tiedon avulla analysoidaan voiko teitä pitää matkailutuotteina. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää matkailuteiden ylläpitäjät sekä se, kuinka hyvin suomalaisia matkailuteitä markkinoidaan ja tuotteistetaan. Tuotettu tieto on ensisijaisesti SH Traveledu Oy:n tarpeita varten yrityksen toiminnan kannalta, mutta kartoituksesta hyötyvät myös Suomen matkailuteiden ylläpitäjät, matkailijat sekä mahdollisista jatkotutkimuksista kiinnostuneet.

2 MATKAILUN TERMIEN MÄÄRITTÄMISTÄ

Ensimmäisessä osiossa käsitellään tämän opinnäytetyön kannalta keskeisimpiä matkailun termejä, jotta opinnäytetyötä olisi helpompi lukea ja ymmärtää. Termien avaamisen avulla pyritään aukaisemaan matkailuteihin vaikuttavat tekijät sekä niiden yhteys matkailuun. Opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää ovatko suomalaiset matkailutiet luettavissa matkailutuotteiksi, joten on olennaista määrittää mitä matkailutuotteella tarkoitetaan ja mitkä ovat sen kriteerit. Termien määrittelyssä käsitellään myös kulttuuri- ja teemamatkailua, sillä ne ovat hyvin sidoksissa matkailuteiden kanssa ja onkin usein hyvin vaikea erottaa millaisesta matkailutyyppistä on kysymys.

2.1 Mitä matkailu on?

UNWTO:n mukaan matkailu on matkustamista, jossa matkustetaan tavanomaisen elinpiirin ulkopuolella olevaan paikkaan ja oleskellaan siellä yhtäjaksoisesti korkeintaan yhden vuoden ajan vapaa-ajanvieton, työmatkan tai muun syyn takia. Maksimikestoltaan matka voi siis olla enintään 12 kuukautta, jotta se lasketaan matkailuksi. Minimikestoa matkailulle ei puolestaan ole määritelty. Jos matka kuitenkin kestää alle 24 tuntia, nimitetään tällaisia matkalla olevia henkilöitä päiväkävijöiksi. UNWTO:n määritelmässä viitattuun normaaliin elinpiiriin katsotaan lukeutuvan arkeen kuuluvia paikkoja, jotka joko sijaitsevat asuinpaikan lähellä tai jossa vierailaan säännöllisesti ja usein huolimatta niiden kauemmasta sijainnista. (UNWTO Nd; Verhelä 2014, 19.)

Matkailu voidaan jakaa kotimaassa ja ulkomailla tapahtuvaan matkailuun. Kotimaansa rajojen sisällä matkustavien ihmisten matkailua kutsutaan kotimaan matkailuksi. Tämä kotimaan matkailu laskeaan sisäiseen matkailuun, joka kattaa myös ulkomaisten matkailijoiden matkailun kohdemaan sisällä. Kyseisen maan asukkaiden matkailu ulkomailla yhdessä kotimaan matkailun kanssa muodostavat kansallisen matkailun. Ulkomaanmatkailu jakaantuu maan asukkaiden maasta lähtevään matkailuun sekä ulkomaalaisten maahan tulevaan matkailuun. (Verhelä 2014, 19.)

Matkailua tapahtuu, kun matkustajan tavanomaisessa elinpiirissä syntyy työntövoima, joka saa matkustajan liikkeelle. Työntövoima koostuu demografisista, sosiaalisista, kulttuurillisista sekä motivaatiotekijöistä. Demografisia tekijöitä ovat ikä, ammatti, koulutustaso ja tulotaso. Sosiaalisia tekijöitä ovat perhe, elämänvaihe sekä erilaiset ryhmät joihin matkailija tuntee kuuluvansa. Kulttuurillisiin tekijöihin lukeutuvat matkailijan oma sekä alueen historia, tavat, tottumukset, lainsäädäntö, yhteiskuntarakente sekä elinolosuhteet. Motivaatiotekijöitä puolestaan ovat matkailijan tiedostamat ja tiedostamattomat tarpeet, jotka jakautuvat ensisijaisiin ja toissijaisiin tarpeisiin. Ensisijaiset tarpeet määrittävät matkalle lähdön syyn kun taas toissijaiset tarpeet millainen matka on, miten matkustetaan ja esimerkiksi kenen kanssa. Motivaatiotekijöitä voivat esimerkiksi olla virkistäytymisen, rentoutumisen ja levon tarve tai pako arjesta, sosiaaliset suhteet, työ tai ilmastolliset syyt. (Verhelä 2014, 20.)

2.2 Matkailutie

Liikenneviraston (aiemmin Tiehallinto) määritelmän mukaisesti tie merkitään asianmukaisin liikennemerkein matkailutiekse, kun ”tiellä on sen yleiseen liikenteelliseen merkitykseen nähden poikkeuksellisen runsaasti matkailijoiden kannalta merkittäviä kohteita, ja tämän lisäksi sillä on erityinen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiä ja alueen kilpailukykyä tukeva merkitys.” Matkailutien tulee olla selkeästi rajautuva, loogisen kokonaisuuden muodostama tiejakso, jolla on omaleimaisia kulttuurihistorian ja/tai luonnon- tai kulttuurimaiseman arvoja. (Tiehallinto 2004, 17–18.)

Liikennevirastoa mukaillen matkailuteille on tyypillistä että teiden varsilla on useita pysähtymisen arvoisia kohteita sekä matkailutien teemaan liittyviä matkailupalveluita. Teiden ensisijaiset vetovoimatekijät ovat pysyviä, eivätkä pelkästään palveluihin perustuvia. Matkailutien tulee olla kunnoltaan sellainen, että myös matkailuautot ja linja-autot voivat liikennöidä teillä ympäri vuoden ja matkailupalveluiden yhteydessä niille on merkitty turvalliset pysäköimis- ja kääntymispaikat. Ominaista matkailuteille on myös että tien saadessa matkailutiemerkin se luo edellytyksiä matkailuelinkeinon kehittymiselle, toimijoiden verkottumiselle sekä sitä kautta alueen elinvoiman edistämiseksi. (Tiehallinto 2004, 18.)

Luvan matkailutiekse hyväksymisestä päättää Liikennevirasto määräaikaisesti viideksi vuodeksi kerrallaan. Lupaa jatketaan viisivuotiskausilla, jos lupakriteerit täyttyvät edelleen entisen luvan voimassaolon päättyessä. Luvan matkailutiehankkeen hakijaorganisaatiolla on vastuu matkailuteiden viitoituksen suunnittelusta, toteutuksesta, ylläpidosta ja poistamisesta sekä näistä kertyvistä kustannuksista. Matkailutiehankkeen tulee saada joko maakunnallista tai alueellista tukea. Luvan saaneet matkailutiet merkitään maastoon ruskeapohjaisilla, valkoisin tekstein merkityillä opasteilla. Luvan saamisen perusedellytyksenä ovat tienkäyttäjien tarpeet, eli viitoitus on reitin löytämisen ja reitillä pysymisen kannalta oleellista. Matkailuteilla tulee olla omaleimaiset, tiehen ja sen teemaan konkreettisesti liittyvät nimet sekä selkeät tunnukset. Luvan tunnuksen käytölle myöntää liikenne- ja viestintäministeriö Liikenneviraston hakemuksesta. Matkailutie-nimikilville, eli liikennemerkeille tulee luvan saannin jälkeen hakea erikseen lupa niiden sijoittamiseen tien- tai kadun pitäjiltä, yleisillä teillä Liikenneviraston kyseisen tien tiepiiriltä tai katuverkoston ollessa kyseessä, kyseiseltä kunnalta. (Tiehallinto 2004, 19–20.)

Suomalaiset matkailutiet edustavat pääsääntöisesti suomalaisen tapaan teemoiltaan ja vetovoimatekijöiltään paikallista historiaa, kulttuuria tai luontoa. Suomalaisten matkailuteiden pituudet vaihtelevat suuresti, kansainväliset reitit halkovat Suomea jatkuen ulkomaille, kun alueelliset reitit saattavat olla vain reilun 100 kilometrin mittaisia. Suomalaiset matkailutiet eroavat muiden maiden teistä siinä, ettei suomalaisten matkailuteiden pituuksia rajoiteta, enemmänkin tavoitellaan mahdollisimman pitkiä tiekokonaisuuksia. Naapurimaissa, Ruotsissa ja Norjassa sekä Skotlannissa matkailuteiden pituuksia rajoitetaan tietoisesti. Suomessa myös vältetään matkailuteiden sijoittamista pääväylille ja kuljetustarpeiltaan merkittävälle reiteille. Matkailutiet eivät käsitä vain itse reittejä, vaan yhtä suuri rooli on teiden vaikutusvyöhykkeillä, jotka saattavat levittäytyä 50–200 km levyiselle alueelle tieverkoston ympärille. Tällä vyöhykkeellä toimivat matkailuteista hyötyvät yritykset ja organisaatiot.

Matkailutiehankkeilla pyritään kehittämään alueen yritysten yhteistyötä ja palveluita sekä tehostamaan tuotantoa ja markkinointia. Matkailutiet ovatkin erittäin kehittyneitä matkailutuotekokonaisuuksia, joihin kuuluu nähtävyyksiä, aktiviteetteja, majoitusta sekä ruokailumahdollisuuksia, kaikki saman reitin varrelta. (Tiehallinto 2004, 25–27.)

2.3 Suomen tieverkosto

Suomen tieverkosto koostuu maanteistä, kunnallisista katuverkoista sekä yksityisteistä. Tieverkoston ylläpito ja kehittäminen ovat Liikenneviraston ja alueellisten Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla. Kaiken kaikkiaan Suomessa on tieverkostoa noin 454 000 km. Yksityis- ja metsäautojen osuus tästä on noin 350 000 km sekä kuntien katuverkostoja 26 000 km. Pääteitä Suomessa on noin 13 000 km, joista moottoriteiden osuus on reilu 700 km. Pääteitä jaetaan valtateihin, jotka toimivat pitkänmatkan liikenteelle valtakuntien ja maakuntien välillä sekä kantateihin, jotka täydentävät valtateitä ja toimivat maakuntien liikennöinnissä. Valtakunnalliset pääteitä ovat Suomen tieverkoston runko, joilla on tärkeä merkitys pitkänmatkan henkilö- ja tavaraliikenteessä sekä alueiden välisessä yhdistämisessä. Suurin osa Suomen tiepituudesta kuuluu seutu- ja yhdysteille 64 900 km pituudellaan. Seututiet liikennöivät seutukuntia ja liittävät näitä valta- ja kantateihin. Kevyen liikenteen väyliä esiintyy yli 5000 km. Puolet Suomen teistä on vähäliikenteisiä ja päällystettyjä teitä Suomessa esiintyy noin 50 000 km, joka kattaa 65 prosenttia Suomen teistä. (Liikennevirasto 2014b; Liikennevirasto 2015; Tiehallinto 2004, 23.)

2.4 Teemamatkailu

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituuttia mukaillen onnistuneen matkailupalvelun ja tuotteen toteutuksessa on tärkeää, että kokemuksesta tulee yhtenäinen ja tiivis. Tämä toteutuu kun matkailupalvelussa tai tuotteessa on tietoisesti valittu ja toteutettu yhtenäinen teema. Teemavaihtoehtoja on loputtomasti, vain mielikuvitus on rajana. Teemoja voi esimerkiksi olla suomalaisuus, terveys, pop tai vaikka joulu. Teeman tulee sopia yrityksen arvomaailmaan, toimintaympäristöön sekä olla uskottava asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. Teeman tulee kuvastaa sitä, mitä yritys haluaa palveluillaan ja tuotteillaan tarjota ja viestittää asiakkailleen. Tuotteiden ja palvelujen suunnittelussa tulee huomioida että jokainen yksityiskohta noudattaa teemaa, ensivaikutelmasta jälkimarkkinointiin asti. Asiakkaan kaikki aistit sekä asiakkaan näkemät yksityiskohdat tulee täyttää kyseisellä teemalla. Myös henkilökunnan käyttäytyminen, pukeutuminen sekä toimintaympäristö tulee olla teeman mukainen. Teemaa heikentävät tai ristiriidassa olevat tekijät tulisi huomioida ja poistaa. (Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2010.)

2.5 Kulttuurimatkailu

”Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuurisiin voimavaroihin, oppia niistä tai osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisten identiteetin rakentumista, sekä oman että muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.” (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006, 91.)

Kulttuurimatkailuksi määritellään siis matkailu, jossa ihmiset, paikat ja perintö muodostavat matkatuotteet – ja palvelut. Kulttuurimatkailun perustan luo alueellinen kulttuuritarjonta, historia, kulttuurimaisemat, rakennetut ja rakentamattomat ympäristöt, arkeologiset kohteet, museot, esittävä ja visuaalinen taide, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, teknologiassa ja kehityksessä. Kulttuurimatkailu ei siis vain ole vierailua eri kohteissa ja tapahtumissa, vaan matkakohteiden nykyisen kulttuurin ja elämäntapojen kokeminen ja kuluttaminen. (Itä-Suomen yliopisto/Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos; Lapin yliopisto/Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2013; Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006, 91; Verhelä 2014, 37.)

2.6 Matkailupalvelu – ja matkailutuote

Matkailutuotteen ja matkailupalvelun selvää eroa on vaikea hahmottaa, sillä molemmissa on piirteitä toisistaan ja ne ovat tiukasti sidoksissa keskenään. Tiiviisti määriteltynä matkailupalvelu on matkailualan yrityksen tuottama aineeton palvelu, jonka asiakas ostaa ja kuluttaa. Matkailutuote on usean matkailupalvelun muodostama yhdistelmä, johon aineettomien palvelujen lisäksi kuuluu konkreettisia tuotteiden ominaisuuksia. Asiakkaan näkökulmasta matkailutuote on laaja kokonaisuus, joka sisältää matkan suunnittelun, matkan ajan tapahtumat ja kokemukset sekä matkan päätöksen kun asiakas palaa takaisin kotiin. Matkailutuotteen tuottajan näkökulmasta katsoen matkailutuote voi olla asiakkaan ostama yksittäinen matkailutuotteen osa, sillä matkailutuote määritellään usein matkailupaketiksi sen sisältäessä niin aineellisia kuin aineettomia osia. Yksittäisiä osia paketista voi olla esimerkiksi kuljetus, majoitus, ruokailu tai ohjelmalvelu. Keskeistä on että matkailutuotteeseen eli pakettiin kuuluu useita eri matkailun elementtejä, jotka perustuvat toimintaan matkakohteessa. (Verhelä 2003, 15.)

Smithin (1994) yleisen matkailutuotteen mallin mukaan jokaisen matkailutuotteen ydin on fyysinen toteutuspaikka, joka voi olla määrätty maantieteellinen paikka (luonto, nähtävyys), rakennus (hotelli, liikenneväline), luonnonympäristö (vesistö), olosuhde (ilmasto) tai matkailua tai ihmismassaa varten rakennettu infrastruktuuri yleisesti. Nämä paikat tarjoavat itsestään luonnolliset ja kulttuurilliset puitteet matkailutoiminnalle fyysisellä rakenteellaan ja ulkonäöllään sekä laadullaan. Jotta paikasta saataisiin kaikki irti asiakkaiden tarpeita vastaamaan, tulee niihin liittää palveluita ja palvelua, joiden laatu riippuu henkilökunnan teknisestä osaamisesta sekä vuorovaikutustaidoista. Jotta palvelujen laatu olisi paras mahdollinen, tulee henkilökunnan huomioida vieraanvaraisuus toiminnassaan. Vieraanvaraisuutta kuvaillaan asenteeksi, tavaksi ja tyyliksi tehdä työtä, toteuttaa palvelua sydämellä ja osoittaa tilannetajua ja herkkyyttä tunnistaa asiakkaiden tarpeet ja mieltymykset. (Verhelä 2014, 34–35.)

Vieraanvarainen palvelujen ja palvelun tuottaminen tukee asiakkaan roolia matkailutuotteen tuotantoprosessissa. Smithin (1994) yleisen matkailutuotteen mallin mukaan asiakkailla on ainakin jossain määrin valinnan vapaus itse räätälöidä tuotetta omanlaisekseen. Valintoihin vaikuttaa paljon matkan tyyppi, sillä perhematkoissa, työmatkoissa ja vapaa-ajan matkoissa valinnan mahdollisuudet ovat

erilaiset. Matkan ollessa valmis pakettimatka rajautuvat myös suuresti asiakkaan omat vaikutusmahdollisuudet. Muita valintoihin vaikuttavia seikkoja ovat esimerkiksi matkabudjetti, aikaisemmat kokemukset tai hankittu tieto. Toinen asiakkaan rooleista on asiakkaan osallistuminen ja osallistaminen palvelun ja tuotteen toteutuksessa. Osallistuminen voi olla aktiivista, fyysistä osallistumista, jossa asiakas on kiinteä osa palvelun tuottamista. Parhaimmillaan tämä johtaa palvelun tunne-tason sitoutumiseen ja vahvaan elämykseen ja flow-kokemukseen. (Verhelä 2014, 35.)

KUVIO 1. Smithin yleinen matkailutuotteen malli ((Smith 1994; Verhelä Nd.))

Matkailun ohjelmapalvelulle on olemassa useita suppeita ja laajempia määritelmiä. Yhteistä näille kaikille määritelmille on, että ohjelmapalvelussa koetaan matkailijan osallistuvan, seuraajana tai suorittajana, johonkin aktiiviseen toimintaan tai tapahtumaan. Ohjelmapalvelua on kaikki ne matkanjärjestelyyn kuuluvat osat, jotka tuottavat asiakkaalle matkasta syntyvää elämystä. WTO jaottelee ohjelmapalvelut vesi- ja ranta-aktiiviteetteihin, talviaktiiviteetteihin, luontomatkailuun, sosiaaliseen elämään ja kilpailuihin. Opetushallitus puolestaan määrittelee matkailun ohjelmapalvelut laajemmin, kuvaillen ne omatoimiseksi tai ohjatuiksi toiminnoiksi, jotka pohjautuvat asiakaslähtöisesti luontoon, kulttuuriin, viihteeseen, liikuntaan tai terveyteen. Ohjelmapalvelukokonaisuuteen voi lisäksi kuulua palvelun tuottajan tarjoamia ravitsemispalveluita, kokous- ja koulutustilaisuuksien järjestämistä, matkailuneuvontaa, teemaopastusta tai yleisötapahtumien toteuttamiseen liittyviä palveluita. (Verhelä 2003, 16–17.)

2.7 Tuotteistaminen

Tuotteistamiselle on monta määritelmää riippuen tuotteistamisen kohteesta. Palvelujen tuotteistamisesta puhuttaessa tarkoitetaan aineettoman hyödyn valjastamista asiakkaan ongelman ratkaisua tai tarpeen tyydyttämistä varten. Tuotteistetussa palvelussa asiakas vastaanottaa palveluntarjoajan osaamista, työaikaa sekä huomiota. Palvelu on siis selkeä, vakiomuotoinen ja hinnoiteltavissa oleva toimenpide, jossa aineeton osaaminen ja suoritus vastaavat asiakkaan tarvetta ja ostomotiiveja. (Tonder 2013, 14.)

Tuotteistaminen nähdään usein toimenpiteinä, jotka tähtäävät palveluiden ja tuotteiden kaupallistamiseen ja liiketoiminnan kannattavuuteen eli tarkoituksena on kehittää yrityksen liikeideasta myytäviä ja markkinoitavia matkailupalveluja, jotka tuottavat tulosta. Tulosten parantamiseksi tuotteistamisprosessin tavoitteina pidetään siis myynnin tehokkuuden lisäämistä sekä tuotteiden ja palvelujen tuotantokustannusten vähentämistä. Hyvin tuotteistetulla palvelulla on selkeä kohderyhmä ja markkinat, palvelu menee kaupaksi ja se tuottaa katetta palvelun tarjoajalle sekä on monistettavissa. (Tonder 2013, 15-16.)

Tuotteistamisprosessi koostuu useasta vaiheesta idean luomisesta asiakassegmentin määrittelyyn ja lopuksi palvelun konseptointiin sekä toteuttamiseen. Prosessi alkaa palveluidean luomisesta yrityksen määritellessä ja tunnistaessa markkinoiden oikean potentiaalin, johon uskoo oman toimintansa pystyvän vastaamaan kilpailukykyisesti. Oman markkinaraon löydyttyä rajataan asiakassegmentti, jonka haluihin, ongelmiin ja tarpeisiin palvelulla halutaan vastata. Samalla määritellään jakelukanavat joiden kautta haluttu asiakassegmentti tavoitetaan. Seuraavaksi yritys asettaa asiakaslupauksen, eli arvolauseen, joka sisältää syyn miksi asiakas asioi kyseisessä yrityksessä. Asiakaslupausta käytetään niin brändäyksessä kuin markkinoinnissa. Annetun asiakaslupauksen jälkeen tulee se lunastaa konseptoimalla palveluista kokonaisuus. Konseptoinnissa määritellään palvelun eri ulottuvuudet sekä hinnoittelu. Kun palvelut ovat jo olemassa asiakkaita varten, niiden tuotantoprosessin tueksi tehdään blueprinttaus, joka esittää tuotantoprosessin kuvaa, jossa määritellään keskeiset ja kriittiset vaiheet, toimijoiden työjärjestys, toimintojen kesto sekä tiedonkulku. Lopuksi laaditaan vaatimusmäärittely, joka takaa kaikkien palvelun toteuttamiseen osallistuvien tuntevan palvelun ja sitoutuvan sovittujen vaatimusten toteuttamiseen sekä työohjeet, jotta jokainen voi osallistua prosessin kulkuun eikä se olisi sidonnainen vain tiettyihin henkilöihin. (Tonder 2013, 21, 39, 59, 73–90, 97, 104, 115.)

3 TUTKIMUSAINEISTON KERÄÄMINEN JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyön pääpaino on matkailuteiden kartoituksessa, jonka tutkimusaineisto kerättiin sekundaariaineistoa käyttäen. Opinnäytetyön laatua kuvaa parhaiten kirjoituspöytä tutkimus, mutta siinä on piirteitä myös kvantitatiivisen, eli tilastollisen, tutkimusmenetelmän havainnointitutkimuksesta. Tässä kappaleessa kuvataan tutkimusmenetelmät sekä pohditaan lähdeaineiston ja tulosten reliiabeliutta ja validiutta.

3.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä, sillä siinä on ominaista käyttää muiden keräämiä tietokantoja. Tässä työssä käytettiin pääasiassa sekundaariaineistoa, eli valmiiksi kerättyjä ja laadittuja tilastoja, kartoituksia ja julkaisuja matkailuteistä sekä teiden kotisivuja ja muita työhön soveltuvia Internet-sivustoja. Kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä on monenlaisia eri tutkimustyyppjä varten ja tässä työssä niistä eniten vastaa havainnointitutkimus, jossa tutkimusmenetelmänä on kerätä tietoa havainnoimalla tutkimuskohdetta ja sen ominaisuuksia systemaattisesti ja tutkimuksen ulkopuolelta. Tässä työssä havainnointi tarkoittaa samojen tietojen keräämistä jokaisesta matkailutiestä ja tulosten analysoimista objektiivisesta näkökulmasta. (Heikkilä 2014, 15–17.)

3.2 Kirjoituspöytä tutkimus

Kirjoituspöytä tutkimus valikoitui tutkimusmenetelmäksi, sillä se on nopea ja helppo tapa kerätä ja tutkia tietoa. Kirjoituspöytä tutkimukselle ominaista on jo olemassa olevan tutkimusaineston eli sekundaariaineiston käyttö, joka voi olla joko sisäisistä tai ulkoisista lähteistä kerättyä. Kartoituksessa käytettiin ulkoisia lähteitä eli Internetiä, kirjoja, julkaistuja tutkimuksia sekä tietokantoja. (Mäntyneva, Heinonen ja Wrangle 2003, 28–30.)

3.3 Lähdeaineiston luotettavuus sekä tulosten reliiabelius ja validius

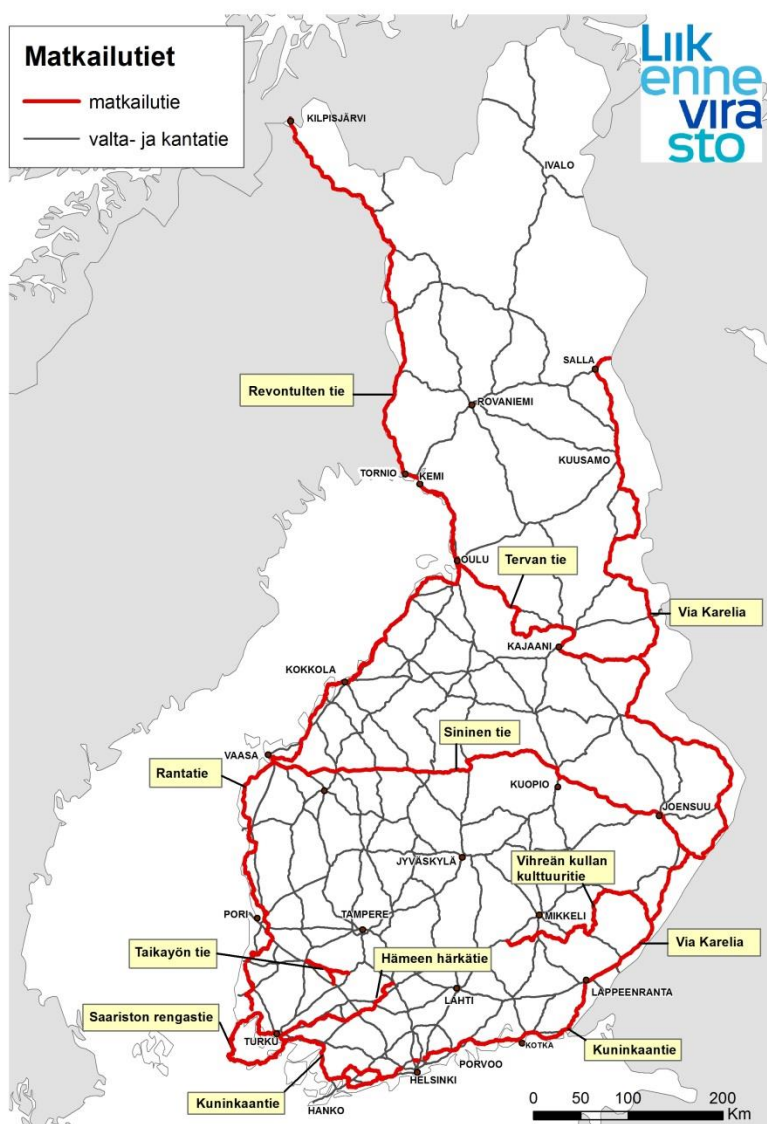
Kvantitatiivisia piirteitä omaavassa kirjoituspöytä tutkimuksessa tulee pohtia tarkkaan käytetyn sekundaariaineiston luotettavuutta. Luotettavuudessa tulee huomioida varsinkin se, että löydetty tieto on toisen henkilön keräämää, eikä hänen tiedonkeruumenetelmiään ole mahdollista kontrolloida enää. Tiedon keräämisen alkuperäisestä tarkoituksesta ei myöskään ole varmuutta. Niin painettu kuin sähköinen tieto voi olla vanhentunutta ja varsinkin sähköisessä materiaalissa tulee huomioida, ettei tieto ole välttämättä täysin oikeaa. Varsinkin käyttäessä kotisivuja tai muita Internet-sivustoja tulee muistaa että kuka vain pääsee käsiksi tietoihin ja muokkaamaan niitä. (Mäntyneva, Heinonen ja Wrangle 2003, 30.)

Tutkimusmenetelmiä käyttäessä täytyy miettiä tarkkaan sekä tutkimusmenetelmien- että tulosten reliiabeliutta eli tulosten toistettavuutta sekä validiutta eli pätevyyttä mitatat tutkimusmenetelmillä juuri sitä mitä on tarkoitus mitata. Matkailuteiden kartoituksen tulosten pitäisi pysyä toistettavina, sillä tutkimus keskittyy matkailuteiden kiinteiden piirteiden (reitti, pituus, historia, teema ja palvelut)

kartoittamiseen. Myös validius toteutuu, jokaisesta matkailuteistä kerätään samat tiedot, joita vertaillaan ja analysoidaan. Opinnäytetyön analyysiosiossa, jossa vertaillaan matkailuteitä, niiden markkinointia, teemoja ja tuotteistamista sekä pohditaan ylläpitäjiä, voi tulosten reliabelius kärsiä, sillä vaikka työn tekijä pyrkii analysoimaan tuloksia objektiivisesti, voi työn tekijän omat näkemykset ja mielikuvat vaikuttaa tuloksiin. Varsinkin pohdittaessa miten matkailuteiden markkinointi ja tuotteistaminen on onnistunut, voi tuloksissa näkyä työn tekijän omat käsitykset onnistuneesta markkinoinnista ja tuotteistamisesta, sillä jonkun toisen arvioidessa samoja asioita, voi hän nähdä hyvät ja huonot puolet eri tavoin. Analyysiosiossa pyritään silti mahdollisimman objektiiviseen pohdintaan ja vertailuun käyttäen arvioinnin pohjana ammatillisia ja yhtenäisiä kriteerejä. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 216.)

4 SUOMEN MATKAILUTIET

Suomessa on tällä hetkellä kymmenen virallista Liikenneviraston hyväksymää matkailutietä. Kaikilla Suomen matkailuteilla on pitkä ja merkittävä historia yleensä Suomen sodassa tai kaupankäynnissä. Matkailuteiden pituudet vaihtelevat lyhyimmistä 50 km mittaisista yli 1000 km mittaisiin. Matkailutiet halkovat Suomea niin pysty- kuin vaaka-akselilla ja osa on sijoittunut vain rannikolle. Virallisten matkailuteiden lisäksi Suomessa on ainakin neljä muuta matkailutieksi soveltuvaa tietä, joilla ei kuitenkaan, ainakaan vielä, ole virallista matkailutien tunnusta. Kaikki neljä tietä ovat suosittuja ja tärkeitä liikenneväyliä. Kolme teistä, Sodan ja Rauhan tie, Kansallisväylä sekä Jäämerentie ovat suunnitteilla virallisiksi matkailuteiksi, mutta ei ole varmuutta milloin matkailutiehankkeet toteutuvat. Neljäs, Via Finlandia tunnetaan paremmin pyöräilyreitillä, mutta se on mahdollista kulkea myös autolla.

KUVA 1. Suomen matkailutiet (Liikennevirasto 2015.)

4.1 Hämeen Härkätie

Hämeen Härkätie on Suomen varhais historian merkittävin tie ja tietä onkin käytetty jo yli tuhannen vuoden ajan. Keskiajalla Hämeen Härkätie oli tärkeä kauppatie ja Suomen valtakunnan kahta tärkeintä linnaa, Turun ja Hämeen linnoja yhdistävä tie. Kauppiaiden, sotilaiden ja hallintomiesten lisäksi tiellä matkasivat myös kirkonmiehet ja pyhiinvaeltajat, sillä tie liitti Turun tuomiokirkon, Rengon Pyhän Jaakon kirkon ja Hämeen äitikirkon toisiinsa sekä oli osa Espanjan Santiago de Compostelaan johtanutta Pyhän Jaakon pyhiinvaellusreittiä. Tien yhdistämien kirkkojen läheisyydessä pidettiin suurien kirkollispyhien aikana markkinoita, eli messuja, jotka käynnistivät vuosisatoja kestäneen markkinaperinteen, jota vaalitaan vielä tänäkin päivänä osittain. (Härkätieyhdistys 2013b; Tammelan kunta 2015.)

Hämeen Härkätie kulkee edelleen alkuperäisellä reitillään lähes koko matkan mitan. Suurin osa tiestä on asfaltoitu, mutta Tiehallinto on säilyttänyt kaksi tieosuutta alkuperäisinä museoteinä, joista toinen on Tammelan Portaassa ja toinen Liedossa. Tie on pituudeltaan noin 170 km ja reitti kulkee Hämeenlinnasta Rengon, Lietsan, Someron, Kosken, Tarvasjoen ja Liedon kautta Turkuun. Tietä merkitään Häränpää-tunnuksilla olevilla kylteillä. Tien nimen alkuperästä ei ole varmaa tietoa, mutta jo vanhoissa kansanlauluissa tie on esiintynyt Hämeen Härkätie nimellä. (Härkätieyhdistys 2013b; Tammelan kunta Nd.)

KUVA 2. Hämeen Härkätie (Steward 2006-08-01.)

Hämeen Härkätien teemoina ovat tien pitkä historia sekä hämäläinen kulttuuri. Matkailutien maisemat vaihtelevat varsinaissuomalaisista peltolakeuksista ja jokilaaksoista hämäläisiin metsämaisemiin. Tien varrelta löytyy arvokkaita kansallispuistoja, historiallisia kohteita sekä lukuisia museoita ja kartanoita, jotka kertovat tien historiasta ja hämäläisestä kulttuurista. Reitin lähtöpisteessä Hämeenlinnassa on tietenkin Hämeen linna, joka on Suomen ainoa keskiaikainen tiililinna. Linna on täysin museokäytössä. Reitin loppupäässä, Liedossa sijaitsee Liedon Vanhalinna, joka edustaa Suomen varhaisista esihistoriallista asutuskulttuuria mäkilinnoineen. Reitin varrella on myös muutamia keskiaikaisia kirkkoja joissa vierailta. Muita ainutlaatuisia käyntikohteita matkailutiellä ovat esimerkiksi pellavatuotteiden suoramyymälä Pellavakeskus sekä Kärsälän Ruusutila Somerossa, Hämeen luontokeskus Letkussa sekä Laulajaisen Villisikatarha Rengossa. Halutessaan tutustua tarkemmin hämäläiseen kulttuuriin ja historiaan, voi museoiden ja kartanoiden lisäksi vierailta Härkätien teatterissa Let-

kussa tai Härkätien Elämyseskuksessa Tammelassa. (Härkätieyhdistys 2013a; Tiehallinto 2009, 12–13.)

4.2 Kuninkaantie

Suuri Rantatie tai Alinen Viipurintie nimillä aiemmin tunnettu Kuninkaantie on ensimmäinen Suomessa vuonna 1997 hyväksytty virallinen matkailutie. Tien perustamishistoria yltää aina 1340- tai 1350-luvuille asti, liikenteellisesti tien vilkkein käyttöjakso oli 1700-luvulla, jolloin se toimi osana Norjan ja Ruotsin kautta Turkuun ja sieltä Pietariin kulkevana postitienä. Tien nimi ja teema perustuvat juuri tien historialliseen ja kuninkaalliseen postitien rooliin, jona se yhdisti Ruotsin suurvallan läntiset ja itäiset alueet toisiinsa. (Tiehallinto 2015; Tuominen 2015.)

Vanhan postitien reitti Norjassa alkaa Bergenistä kulkién Osloon, josta Ruotsin halki Tukholmasta Maarianhaminaan, josta Ahvenanmaan saariston kautta Suomen Turkuun. Suomessa matkailutie kulkee Etelä-Suomessa Turusta Kaarinan, Paimion, Salon, Perniön ja Uudenmaan kautta Venäjän puolelle Viipuriin ja sieltä lopuksi Pietariin. Matkailutien pituus kaiken kaikkiaan on noin 510 km. Matkailutie noudattaa vain osittain alkuperäistä Kuninkaantietä, sillä se on monin paikoin kadonnut täysin tai merkitty yksityistieksi. Kuninkaantietä merkitään opasteilla, joissa on keltainen kruunu. (Tiehallinto Nd; Tuominen 2012.)

KUVA 3. Kuninkaantie (Nd.)

Tien pitkän historian vuoksi Tielaitos on vuodesta 1982 alkaen ottanut osia Kuninkaantiestä suojeltaviksi museokohteiksi. Näitä museokohteita ovat Halikon vanha silta, Fagervikin tie Inkoossa, Espoon kartanon silta, Savukosken silta Pyhtäällä, Salmen silta Haminassa sekä Tallimäki-Virojoki -maantieosuus Vehkalahdesta Virolahteen. Matkailijoita varten museokohteet on viitoitettu nähtävyyksimerkeillä, sekä niiden lähetyvillä on levähdysalue, joissa on kohteen historiaa esittelevä opaste-taulu. (Tiehallinto Nd.)

Kuninkaantien matkailupalvelut ja nähtävyydet kertovat Kuninkaantien menneisyydestä vilkkaana postitienä. Matkailutien varrella pääsee ihastelemaan Etelä-Suomen kauniita maisemia, vanhoja, idyllisiä satamakaupunkeja, kirkkoja, kartanoita, ruukinkyliä sekä nauttimaan monipuolisesta kulttuuritarjonnasta, kaupunkielämästä sekä hyvistä ostosmahdollisuuksista. Suosituimpia ja tunnetuimpia linnoja, kartanoita ja kirkkoja matkan varrella ovat Turun linna, Raaseporin 1300-luvulta olevat lin-

nanrauniot, Suomenlinna, Svartholman merilinnoitus Loviisassa, 1460-luvulla rakennettu Pyhtään kirkko sekä Suomen arvokkaimpiin herraskartanoihin kuuluva, 1700-luvulta oleva Mustion Linna Raaseporissa. Museoista ja tiedekeskuksista suosituimpia ovat Wiurilan uusklassismia edustava kartano- ja hevosvaunumuseo Salossa, Salon taidemuseo Veturitali, Suomen suurin ja monipuolisin kopperheen museoiden, näyttelyiden ja tapahtumien keskus WeeGee Espoossa, Tiedekeskus Heureka, Kotkan Merikeskus Vellamo sekä Vironlahden bunkkerimuseo. Vanhoista ruukkialueista tunnetuimpia ja parhaiten säilyneitä ovat Pohjan Billnäs- ja Fiskars-ruukkialueet sekä Strömforsin historiallinen ruukkialue. Muita vierailun arvoisia kohteita ovat esimerkiksi Hvitträsk-niminen ateljeekoti Kirkkonummella sekä erilaisia kesäkauden tapahtumia varten rakennettu Haminan Bastioni, joka on vanhan linnoituksen suojiin rakennettu Euroopan suurin telttakatos. (Tiehallinto 2009, 6-7.)

4.3 Pohjanlahden Rantatie

Pohjanlahden Rantatie on hyväksytty vuonna 2010 Suomen kymmenenneksi matkailutieksi. Tien historia yltää keskiajalle, jolloin se toimi Turusta Tornioon länsirannikkoa pitkin kulkeneena maantienä sekä postitienä. Tie on siis ollut jo pitkään käytössä ja se toimiikin maantieteellisesti kokoavana tienä, sillä siitä erkanevat esimerkiksi Revontulten tie, Tervan tie, Sininen tie ja Saariston rengastie. Pohjanlahden Rantatie kulkee Valtatie 8:n rinnalla, ja onkin jäänyt tämän tien varjoon sen valmistuttua 1800-luvulla. Matkailutiellä on ollut useita nimityksiä, kuten Pohjanmaan Rantatie, Postitie, Vanha Vaasantie sekä Vanha Valtatie 8. Kun tie hyväksyttiin matkailutieksi, nimeksi vakainaistettiin Pohjanlahden rantatie, joka juontuu vanhoista nimistä sekä kuvaa tien kulkemaa reittiä Pohjanlahden maakuntien läpi. (Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos 2009, 7-10; Turun yliopisto, ELY-keskus ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto Nd a; Rosu 2010, 6-7.)

Matkailutien kokonaispituus on noin 900 km. Tarkalleen ottaen reitti alkaa Turun Vehmaalta kulkien pääpiirteittäin Rauman, Merikarvian, Vaasan, Kokkolan, Raahen ja Iin kautta Tornioon. Tie kulkee Suomen länsirannikkoa myötäillen viiden maakunnan ja niiden rannikkokaupunkien halki. Ruotsin itärannikolla tietä mukailee Norrstigen-tie (Pohjanpolku) Tukholmasta Haaparantaan, jossa se yhdistyy Pohjanlahden Rantatiehen. Matkailutien pituus on sekä tien voima että heikkous; pitkällä reitillä on paljon nähtävää ja koettavaa, mutta paikoitellen asutus ja näin ollen myös palvelut ovat harvassa. (Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos 2009, 7-8; Turun yliopisto, ELY-keskus ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto Nd a; Rosu 2010, 6-7.)

Merellisyys, upeat rannikkomaisemat sekä ainutlaatuiset ja arvokkaat luonnonympäristöt ovat ominainen osa reittiä. Matkailutien varrelle sijoittuu esimerkiksi ainutkertaisia maankohoamisrantoja, dyynivyöhykkeitä, lintukosteikkoja, jokivesistöjä sekä ylläpidettyjä perinnemaisemia. Tunnetuimpia reitin varrelle sijoittuvia perinnemaisemia ovat Merenkurku, Yyterinniemi, Kokemäenjoen suisto, Lohtajan Vatajanniemi, Kalajoen hiekkasärkät, Liminganlahti sekä Perämeren kansallispuisto, myös Selkämerelle on tulossa kansallispuisto. (Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos 2009, 7-11.)

Aiemmin mainittujen kansallispuistojen ja perinnemaisemien lisäksi matkailutien luontokohteita ovat merenrannikot, saaristot, joet, suot, metsät, luontopolut sekä geologiset kohteet. UNESCO:n luonnonperintökohteeksi valittu Merenkurkun saaristo tarjoilee monipuolisia maisemia ja luontokohteita matkailijoille. Luonnonperintökohteeseen voi tutustua Vaasan luontokeskus Terra Novassa. Toinen merkittävä reitin varrella oleva kansallismaisema on Pohjanlahden maankohoamisrannikko, moreenisaaret sekä Perämeren suurin saari, Hailuoto, jonka luontokeskuksessa olevassa näyttelyssä kerrotaan maankohoamisrannikon erityispiirteistä, merellisestä luonnosta sekä paikallisista elintavoista. Matkailutien pohjoisosassa avautuvat Aavasaksan ja Tornionjokilaakson laakeat ja karut kulttuurimaisemat ja vuolaana virtaavat kosket. Monet matkailupalvelutkin keskittyvät läsnä olevan vesistön tarjoamiin aktiviteettimahdollisuuksiin, kuten risteilyihin, kalastukseen, melontaan ja sukeltamiseen sekä ainutlaatuisen luonnon esittelyyn erilaisten vaellus- ja pyöräilyreittien, luonnon tarkkailun sekä geokätkeilyn muodossa. (Turun yliopisto, ELY-keskus & Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto Nd b.)

4.4 Revontulentie

Revontulten tie on vuonna 2002 virallisesti matkailutieksi hyväksytty reitti Tornioista Norjan Tromsaan. Tie on kuitenkin ollut käytössä jo vuodesta 1946, jolloin se tunnettiin Neljän tuulen tienä aina vuoteen 2002 asti. Revontulten tie alkaa siis Perämeren pohjukasta, Tornioista, kulkien Suomen ja Ruotsin rajalla E8-tietä Tornionjokea myötäillen Ylitornion, Pellon, Kolarin, Muonion, Kaaresuvannon ja Kilpisjärven kautta Norjan puolelle Skibotniin ja lopulta Tromsoon. Ruotsin puolella reitti kulkee valtatie 99:ää pitkin. Rajanylitys paikat ovat jokaisessa kaupungissa matkan varrella, Kilpisjärvellä raja ylitetään asumattomassa tunturimaastossa, muissa kaupungeissa joen yli siltaa pitkin. Rajanylityksiä tapahtuu päivittäin 17 000, joista 72 prosenttia Tornion ja Haaparannan välillä. (Tiehallinto 2009, 22–23; Meriruoho, Rantala ja Vejjola 2007, 19–22.)

KUVA 5. Revontulentie (Grönroos Nd.)

Kokonaispituudeltaan matkailutie on noin 465 km. Revontulten tien nimi kuvaa tielle omaleimaisia revontuli-ilmiöitä, jotka ovat ominaisia koko reitin varrella. Tielle omaleimaista on myös Suomen ja Ruotsin rajan läheisyys koko matkan varrella. Rajaan liittyy paljon historiaa ja yhteistyötä, jotka luovat tielle voimakkaan symbolisen merkityksen. Revontulet ja raja historioineen yhdessä muodostavat tien teeman. Matkailutien kyltin logona on Suomen, Norjan ja Ruotsin liput ristikkäin, joiden keskellä on tie. (Tiehallinto 2009, 22–23; Meriruoho, Rantala & Veijola 2007, 19–22.)

Matkailutielle ainutlaatuista on Suomen ja Ruotsin kielellinen, kulttuurillinen ja sosiaalinen yhdistyminen koko matkan pituudelta rajalla kulkemisen ansioista. Raja ja sen myötä kulkeva tie on alusta asti yhdistänyt ihmisiä ja kansoja sekä ollut keskipisteenä kanssakäymisessä ja maiden välisessä yhteistyössä. Suomen ja Ruotsin tiivis yhteistyö näkyikin voimakkaasti matkailutien käyntikohteissa ja palveluissa. (Meriruoho, Rantala & Veijola 2007, 23.)

Matkailutien maisemat koostuvat kauniista ja karuista Metsä- ja Tunturi-Lapin maisemista, koskista sekä vuolaana virtaavista joista. Matkailutien varrella pääsee tutustumaan perinteiseen lappalaiseen kulttuuriin, maanviljelyyn, poronhoitoon ja kalastukseen. Nähtävyydet ja käyntikohteet esittelevät Lapin kauneimmat, sekä kulttuurillisesti ja historiallisesti arvokkaimmat puolet. Nähtävyyksiä on niin kaupungeissa matkan varrella kuin hieman reitin ulkopuolella.

Matkailutien alkupisteessä, Torniossa, pääsee tutustumaan Suomen ja Ruotsin kulttuurin sekoittumiseen voimakkaimmillaan, sillä Tornion ja Haaparannan välinen yhteistyö on hyvin tiivistä. Lähtiessä Tornioista kohti Ylitorniota voi poiketa Lapin Sodan muistomerkillä sekä Kukkolankoskella, Suomen pisimmällä vapaasti virtaavalla joella, jonka pituus on 3,5 km ja putouskorkeus 14 m. Matkan varrella on myös useita majoitus- ja ravitsemispalveluita, ohjelmapalveluyrityksiä sekä matkamuistomyymälöitä. (Meriruoho, Rantala ja Veijola 2007, 26–28.)

Ylitornion ja Pellon välisellä tieosuudella voi poiketa Ruotsin puolella Tuomaan Pajalla, joka toimii sekä kahvilana että matkamuistomyymälänä Napapiirillä Juoksengissa. Pelloon saavuttaessa voi vierailla Vihreän Pysäkin Eero Mäntyranta Museossa, Lapin ainoassa urheilumuseossa, jossa on myös matkamuistomyymälä sekä Pentikin myymälä ja näyttely. Pellostä jatkettaessa Muonioon voi pysähtyä Kolarissa Wood Jewel matkamuistomyymälässä, jossa valmistetaan kauniita puisia koruja ja muita käsitöitä sekoittaen perinteistä ja modernia lappilaista tuotesuunnittelua, sekä Laestadiuksen Polulla, eli lestadiolaisliikkeen herättäjän, Lars Levi Laestadiuksen mukaan nimetyllä luontopolulla. Kolarista Muonioon sijoittuu tunnettuja laskettelukeskuksia, kuten Ylläs, Pallas, Olos ja Levi. (Meriruoho, Rantala & Veijola 2007, 21, 27–33.)

Muoniosta jatkettaessa matkailutietä ylöspäin kohti Suomen käsivartta ja Kilpisjärveä saa matkailija nauttia Tunturi-Lapin jylhistä maisemista. Kaaresuvannosta Kilpisjärvelle päin sijaitsee Lapin Sodan museoalue, Jämärä, jossa on sekä näyttelyllä varustettu museo että sodan aikaisia rakennelmia. Kilpisjärvellä matkailija voi pysähtyä Suomen maanteiden korkeimmalla kohdalla, Muotkatakkassa, joka on 565,6 m korkeudella merenpinnasta. Kilpisjärvellä on myös vanhan lapin esineistön näyttely, sodan ajoilta säästynyt Ahdaskurun museosilta, Kilpisjärven luontotalo sekä Kolmen valtakunnan rajapyykki Koltajärven saarella. Myös vaellusreitti Saana-tunturille on helpoin aloittaa Kilpisjärveltä samoin kuin reitti Suomen vanhimmalle luonnonsuojelualueelle Mallan luonnonpuistoon tai kiipeäminen Suomen korkeimmalle kohdalle (1324 m) Halti-tunturille. Niin Suomessa, Ruotsissa kuin Norjassa kulkeva yli 800 km mittainen Kalottireitti -vaellusreitti kulkee 17 m korkean Pihtusköngäs - vesiputouksen ohitse, joka sijoittuu myös Kilpisjärven seudulle. Jo Muoniosta alkanut Pallas-Yllästunturin kansallispuisto ylettyy aina Kilpisjärvelle asti. (Kilpisjärvi ND; Enontekiön kehitys Oy 2015a; Enontekiön kehitys Oy 2015b; Enontekiön kehitys Oy 2015c; Enontekiön kehitys Oy 2015d; Enontekiön kehitys Oy 2015e; Enontekiön kehitys Oy 2015f.)

4.5 Saariston Rengastie

Saariston Rengastie sijoittuu Turun saaristoon. Nimensä mukaisesti reitti on renkaan muotoinen, eli sen voi ajaa ympäri Turusta Naantalin ja Kustavin kautta tai toisinpäin Paraisten ja Nauvon kautta. Matkailutie on pituudeltaan noin 250 km, mutta sitä on mahdollista lyhentää oikaisemalla Pikku Rengastielle, joka kulkee Turusta Paraisten kautta Nauvoon jatkuen yhteysaluksella Rymättylään ja sieltä Naantaliin. Kokonaisuudessaan reitti kulkee Turusta Paraisiin, josta Nauvon, Korppoon, Houtskarinn, Iniön, Kustavin, Taivassalon, Askaisen, Merimaskun ja Naantalin kautta takaisin Turkuun. (Tiehallinto 2009, 8-9; Abonisos 2014.)

KUVA 6. Saariston Rengastie (Paraisten Kaupunki Nd.)

Matkailutie on kokonaisuudessaan auki vain kesäaikaan, talvisin vesiyhteyksien kohdalta reitiltä voi kääntyä takaisin myötapäivään mentäessä Houtskarissa ja vastapäivään Iniössä. Tieosuuksien lisäksi reittiin kuuluu 12 siltaa sekä yhdeksän lossia ja lauttaa. Maantieosuuksien lisäksi reitillä siis on kaiken kaikkiaan kahdeksan merimatkaa, joista neljä on eripituisia merimatkoja maantielautoilla, kolme lyhyttä salmen ylitystä losseilla sekä yksi noin tunnin mittainen yhteysalusmatka. Ainoastaan yhteysalusmatka on maksullinen, muut ovat ilmaisia. (Abonisos 2014.)

Matkailutie on myös polkupyörällä kuljettavissa. Pyöräilyreitti kulkee niin isoja ja päällystettyjä teitä pitkin kuin pienempiä, hiekkateitä myöten. Myös pyöräreitille kuuluu luonnollisesti meriyhteyksiä. Polkupyörällä kuljettaessa on lukuisia reittivaihtoehtoja, jotka pidentävät ja lyhentävät matkaa. Pääteiden, kevytpolkujen ja hiekkateiden lisäksi reitin varrelta löytyy myös useita luontopolkuja. Reitit on suunniteltu kulkemaan kaupunkien ja kylien vetovoimatekijöiden, ruokailupaikkojen sekä parhaiden levähdys- ja taukopaikkojen kautta. Nähtävyyksien ja kauniiden maisemien lisäksi reitti poikkeaa useiden uimarantojen kautta, joten kuumuuden yllättäessä pyöräilijöillä on hyvät mahdollisuudet virkistytymiseen kesken matkan teon. (Turun saaristo 2014.)

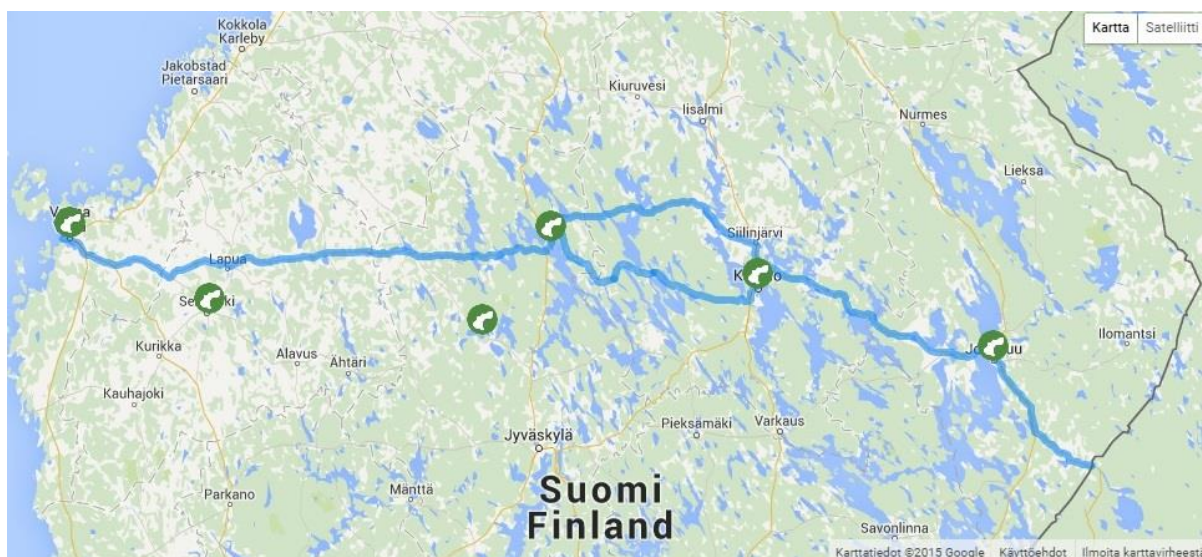
Saariston Rengastien teemana on saaristo, sen omaleimainen kulttuuri sekä meri. Tien varrella on monia historiallisesti merkittäviä nähtävyyksiä, saariston kulttuurista kertovia museoita ja näyttelyjä, venesatamia, uimarantoja, luontopolkuja, näköalatorneja sekä kauppoja ja puoteja, unohtamatta upeita saaristolaismaisemia. Kauniita keskiaikaisia harmaakivikirkkoja ja pyhäkköjä, samoin kuin kaupunkien historiasta ja kulttuurista kertovia teemamuseoita löytyy melkein jokaisesta kaupungista reitin varrelta. (Abonisos 2014.)

Muutamia merkittävimmistä käyntikohteista ovat muun muassa Turun merikeskus Forum Marinum, Turun ja Paraisten väliin jäävä Kuusiston piispanlinnan rauniot, spitaalisten karkotuspaikkana toiminut Seilin saari Nauvossa, Korppoon Saaristokeskus Korpström, Åselholmin saha- ja tuulimyllyt Iniössä, 170-vuotias Isokarin majakka ja Katanpään linnake Kustavissa, Taivassalon kirkko ja yli 7000 esinettä omaava museo, Marsalkka Mannerheimin synnyinkoti Louhisaaren kartano Askaisissa,

Kräkilän mylly ja ristikirkko Merimaskussa sekä Naantalissa presidentin kesäasunto Kultaranta ja tietysti lapsiperheiden suosikki, Muumimaailma. (Abonisos 2014; Tiehallinto 2009, 8-9; Turku Touring Oy Nd.)

4.6 Sininen Tie

Sininen Tie on yksi Suomen vanhimmista virallisista matkailuteistä. Tie on osa kansainvälistä Sinistä Tietä, Suomen länsirannikolla se yhdistyy Ruotsiin ja Norjan rannikolle Mo i Ranaan kulkevaan Siniiseen tiehen, ja itärajalla tie jatkuu Venäjän Karjalaan Petroskoihin, josta Puutoisiin ja Kargopoliin Ääniselle. Suomessa matkailutie halkoo maata vaaka-akselilla Keski-Suomen läpi kulkien Vaasasta Lapuan, Alajärven, Viitasaaren, Kuopion ja Joensuun kautta lopulta Venäjän rajalle. Tie on pituudeltaan noin 580 km. (Ellare Oy 2004, 27; Tiehallinto 2009, 18–19.)

KUVA 7. Sininen tie (Suomen Sininen Tie Ry Nd.)

Sinisellä Tiellä ei ole tiettyä teemaa, mutta reitin varrelle mahtuu monenlaisia kulttuurillisia ja historiallisia nähtävyyksiä ja käyntikohteita sekä monipuolisia maisemia niin Pohjanmaan lakeuksista ja joenvarsista Keski-Suomen järvimaisemiin ja metsiin kuin Karjalan harjuihin ja männiköihin. Matkailija voi kiinnostuksensa kohteiden mukaisesti valita reitin varrelta aktiviteetteja ja palveluja. Matkailutie tarjoaa valinnan varaa niin kulttuuri-, maaseutu-, kaupunki-, luonto- kuin perhematkailukohteista. Kulttuurista ja historiasta kiinnostuneille matkailutie tarjoaa lukuisia museoita, kirkkoja, luostareita, muistomerkkejä, gallerioita ja teattereita joissa vieraila. Tunnetuimpia kulttuurillisia ja historiallisia kohteita ja tapahtumia ovat esimerkiksi Isokyrön 1700-luvun markkinat, Lapuan kulttuurikeskus Vanha Paukku, Presidentti Urho Kekkosen Lepikon torppa Pielavedellä, Kuopion Ortodoksinen kirkkomuseo ja Puijon torni, Tuusniemen Täyssinän rauhan rajamerkki, Joensuun karjalaista kulttuuria esittelevä kulttuuri- ja matkailukeskus Carelicum sekä Tohmajärvellä rajanylityspaikalla Laatokan Karjalan portti. (Suomen Sininen tie Ry 2015a; Suomen Sininen tie Ry 2015c.)

Maaseudun rauhasta ja luonnon kauneudesta nauttivien kannattaa valita reittinsä kulkemaan maaseutumaisemien halki ja vieraila esimerkiksi Merenkurkun saaristossa ja luontokeskus Terranovassa,

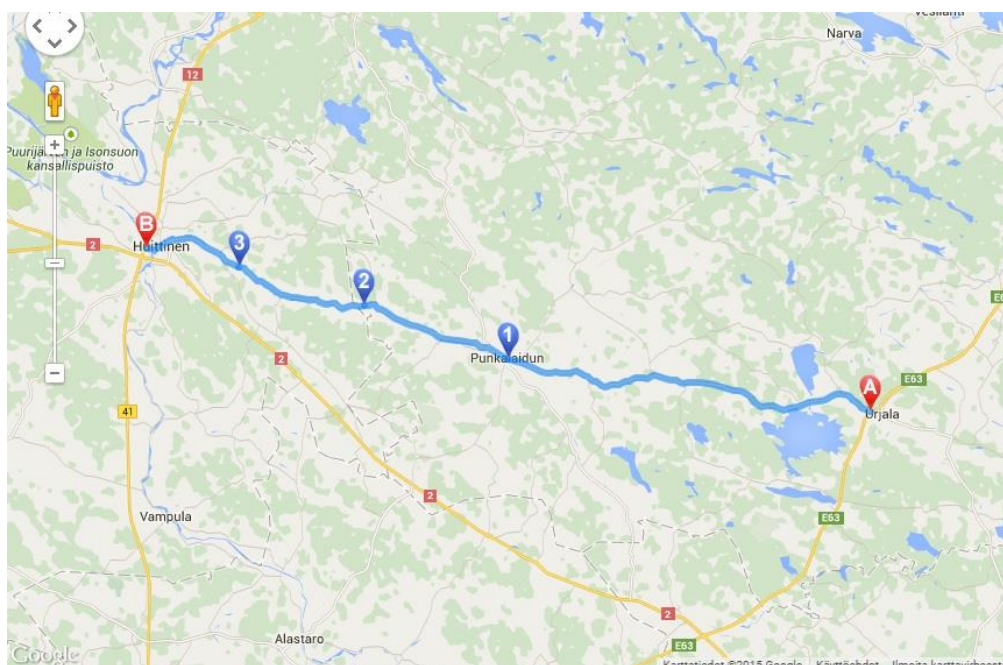

Viitasaaren taimikoskella Huopanankoskella, Pielaveden Urkin poloku-reitillä, Tervossa Suomen pisimmällä sisävesikanavalla, Maaningalla Suomen korkeimmin vapaasti virtaavalla Korkeakoskennimisellä koskella ja Kanjonin kierros-luontopolulla sekä Joensuun kasvitieteellisellä puutarhalla, Botanialla. (Suomen Sininen tie Ry 2015d.)

Matkailutie kulkee suurien kaupunkien läpi, joten kaupunkimatkailua kaipaavien on helppo pysähtyä nauttimaan kaupunkien antimista, erilaisista kaupoista sekä palveluista. Esimerkiksi Vaasassa ja Kuopiossa matkailija voi tutustua kaupunkien arkkitehtuuriin, kauppatoreihin sekä kauppahalleihin. Alajärven keskustassa on puolestaan esillä Alvar Aallon rakennusarkkitehtuuria. Matkan varrella on myös paljon kohteita koko perheelle, kuten Wasalandia, erilaiset hiihtokeskukset, Ähtärin eläinpuisto ja muut eläinpuistot sekä erilaisia kylpylöitä. (Suomen Sininen tie Ry 2015b.)

4.7 Taikayöntie

Taikayöntie on 50 km mittainen matkailutie, joka kulkee Huittisen, Punkalaitumen sekä Urjalan maisemien halki. Nimensä matkailutie on saanut suuren suosion saavuttaneesta Martti Innasen Urjalan taikayö- kappaleesta, joka kuvaa Urjalan maalaisromanttista maisemaa ja seudun puimatöiden täyteistä elämää. Taikayöntie kuljettaa matkailijaa halki satakuntalaisten ja pirkanmaalaisten jokivarsinäköymien ja kulttuurimaisemien, joita koristavat vanha talonpoikainen rakennuskulttuuri sekä erilaiset nähtävyydet. Aidon ja alkuperäisen talonpoikaisrakennelmien sekä perinnemaisemien vuoksi matkailutie onkin historiallisesti erittäin arvokas. (Oksman 2014; Tiehallinto 2009, 10–11.)

KUVA 8. Taikayöntie (Google Maps Nd.)

Huittisissa matkailija voi tutustua keskiaikaiseen Pyhän Katariinan harmaakivikirkkoon, jonka paikalla oli aikoinaan karsikko eli pakanuudenaikainen uhripaikka, tai vierailla Huittisten museossa tai Risto Rytin näköispatsaalla. Huittisten museo on kulttuurihistoriallinen paikallismuseo, jossa on esillä laaja taidekokoelma esineistöä entisajan ihmisten arkielämästä, veistosmuotokuvia sekä Ryti-osasto. Nä-

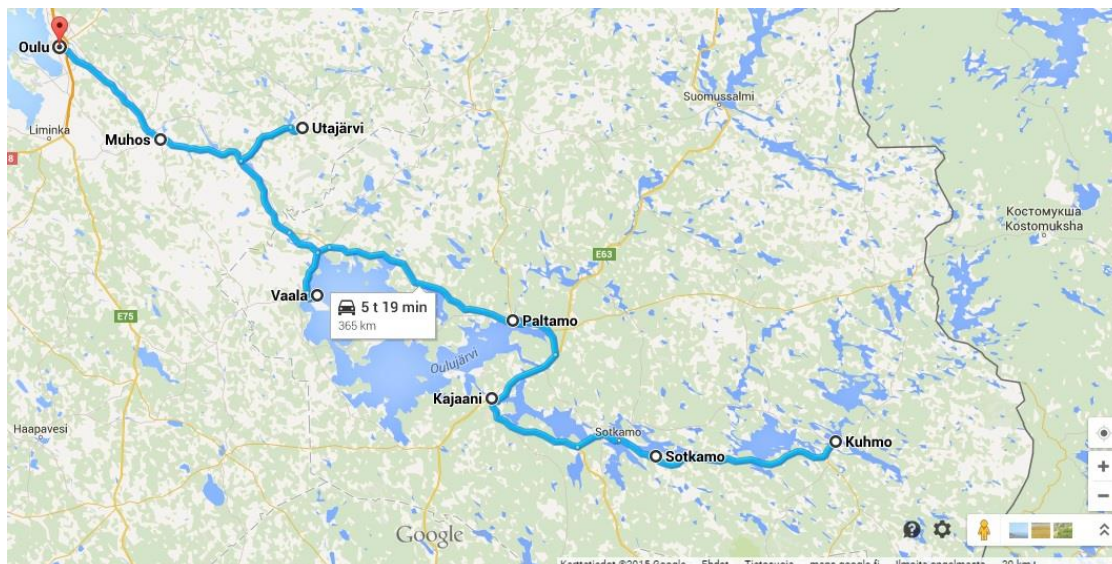
mä kaikki nähtävyydet sijaitsevat aivan Huittisten keskustassa. Huittisista löytyy myös Pahkapatii-si, pahkanäyttely, jossa on esillä noin 4250 erilaista esinettä luonnon monimuotoisuuksista ja erikoi-suuksista. Haluttaessa voi tutustua paikallisiin maisemiin, kannattaa matkailijan vieraillla Ripovuorel-la, josta avautuvat näkymät Kokemäenjoelle ja satakuntalaiseen kulttuurimaisemaan tai käydä Puu-rijärjen-Isosuon kansallispuistossa, jossa on yksi Etelä-Suomen rikkaimmista lintujärvistä. (Tiehallin-to 2009, 10–11; Huittinen Nd.)

Huittisista matka jatkuu Punkalaitumelle, jossa kannattaa pysähtyä Yli-Kirran talonpoikaismuseoon, ”Koiramäentaloon”. Nimen ”Koiramäentalo” museo on saanut piha-alueesta, jonka miljöö on suoraan Mauri Kunnaksen Koiramäki-teoksesta. Museossa esitellään aitoa maalaiselämää ja maatalouskonei-ta vuosien 1800–1960 väliltä. Museoalue on laajuudeltaan viisi hehtaaria, johon mahtuu kaiken kaik-kiaan 36 rakennusta ja rakennelmaa. Museoalueella järjestetään myös joka kesä perinnetapahtuma Kaikkien Aikojen Maatalousnäyttely, jonka ohjelmaan kuuluu laite-esittelyjä sekä työnäytöksiä. Pun-kalaitumella on myös kaunis puukirkko, ja lyhyen matkan päässä kirkolta uusrenessanssi tyylinen pappila, joissa kannattaa vieraillla. (Punkalaitumen kunta Nd; Sastamalan ja Punkalaitumen seudun matkailusivusto 2014.)

Taikayöntie tulee päätökseensä Urjalassa, jossa reitti haarautuu kahteen suuntaan, Väinö Linnan rei-tille ja toinen Nuutajärven Lasikylään. Väinö Linnan reitti vie matkailijat tutustumaan kirjailijan Täällä Pohjantähden alla -teossarjan taustamaisemiin. Reitti kulkee Urjalan kauniissa kulttuuri- ja luon-nonmaisemissa. Nuutajärven Lasikylään suunnattaessa puolestaan löytyy tekemistä ja kokemista koko perheelle. Lasikylässä on puhallettu lasia jo yli 215 vuotta. Alueella sijaitsee historiallinen teh-dasmiljöö, monipuolisia ostosmahdollisuuksia sekä ravintola- ja majoituspalveluja. Myymälät ja teh-taat esittelevät perinteisiä käsityötaitojaan myös vierailijoille. Lasikylä on toiminnassa ympäri vuo-den. (Tiehallinto 2009, 10–11.)

4.8 Tervan Tie

Tervan Tie on Oulusta Muhoksen, Utajärven, Vaalan, Paltamon, Kajaanin ja Sotkamon kautta Kuh-moon kulkeva matkailutie, jonka kokonaispituus on noin 324 km. Tervan tie on yhdeksäs Suomen vi-rallisista matkailuteistä, se merkittiin maastoon vuonna 2009. Reitti on ollut osa Suomen ensimmäis-tä matkailureittiä vuonna 1887. Matkailutie mukailee maanteitse Oulujoen vanhaa vesi-, matkailu- ja tervankuljetusreittiä. Aikoinaan Oulunjoen reittiä on myös käytetty eräretkillä ja sota- ja kauppareit-tinä. Matkailutien voi kulkea myös polkupyörällä, jolle suunnitellun reitin pituus on noin 350 km. Matkailutietä merkitään tervatynnyri-tunnuksilla. (Tiehallinto 2009, 20–21, Tuominen 2012; Tervan tien karttaesite 2011, 2.)

KUVA 9. Tervan Tie (Google Maps 2015.)

Nimensä Tervan Tie saa matkailutien pääteemasta, tervasta ja tervakulttuurista, sillä Oulunjoen seu-tu ja koko reitti on toiminut vilkkaana tervan tuottamis- ja kuljettamisalueena. 1700–1800-luvulla männystä poltettua tervaa kuljetettiin vesireittejä pitkin Kainuusta Ouluun kaupantekoa varten. Ter- van tie tarjoaa matkailijalleen kulttuuria, historiaa, perinteitä sekä monipuolisia matkailupalveluja reittinsä varrella. (Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 2.)

Oulu toimi aikoinaan yhtenä maailma suurimmista tervasatamista, josta tervaa kaupattiin Itämerelle ja Pohjanmerelle ja sieltä edelleen muualle maailmalle. Tervaperinteitä pidetään yhä yllä järjestämäl- lä joka vuosi Tervasoutu Vaalasta Ouluun. Matkailijat voivat tutustua terva-ajankulttuurin vieraile- malla Oulun kauppatorin rantamakasiineissa, jotka muistuttavat menneestä tervan kaupanteon ajas- ta. Muita vierailunarvoisia kohteita ovat esimerkiksi Turkansaaren ulkomuseo sekä Tiedekeskus Tie- tomaa, Suomen vanhin, ympäri vuoden auki oleva tiedekeskus, jonka teemat vaihtuvat vuosittain. Tiedekeskuksessa on yli 150 kohdetta sekä jättielokuvateatteri, jossa on Suomen suurin valkokan- gas. (Tiehallinto 2009, 20-21; Tervan tien karttaesite 2011, 1.)

Muhoksella matkailijoiden kannattaa pysähtyä ihaillemaan Pyhäkosken massiivista, vesivoimalla säh- köä tuottavaa voimalaitosta. Pyhäkoski oli aikoinaan tervanuitonreitin ainoita koskia, joka täytyi kier- tää maitse noin 10 kilometrin mittaisen matkan verran. Muhoksella sijaitsee myös Terttu Jurvakaisen maalaustaidetta kesäaikaan esittelevä taidegalleria, joka sijaitsee Muhoksen keskustassa. (Tiehallin- to 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1.)

Utajärvellä matkailijat voivat perehtyä alueen kulttuuriin, historiaan ja tarinoin tervansoutajien Ou- lujoen ylityksistä vierailemalla Ahmaksen Perinnekylässä ja kotiseutumuseossa tai Oulujokilaakson Tervareitistöllä. Tunnettuutensa Utajärvi saa kuitenkin Rokuasta, joka on ainutlaatuinen luonto- ja matkailukohde, jossa matkailijat voivat ulkoilla niin kesäisin kuin talvisin kauniilla harjuilla ja jäkälä- kankailla, joita halkovat kirkasvetiset lammet. Alueella sijaitsee myös Rokuan Kuntokeskus, jossa kuntoilu- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi on useiden matkailuyritysten majoitus-, ohjelma- ja elä- myspalveluita. (Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1.)

Seuraavana matkailutien varrella on Vaala, joka toimii eri puolilta Kainuuta saapuvien tervansoutajien kokoontumispaikkana. Tervansoutajien käyttämä Lamminahon talo on edelleen matkailijoille vierailtavissa. Haluttaessa tutustua enemmän alueen historiaan ja kulttuuriin ovat Kankarin Taidehuvi, taidetalo Kassu Halonen, Säräisniemen museo sekä Uutelan voimalaitosmuseo vierailun arvoisia paikkoja. Vaalan Oulunjärvessä sijaitseva Manamansalon saari on oiva paikka rentoutumiseen kilometrien mittaisilla hiekkarannoilla, männikkökankailla ja kirkasvetisillä suppalammilla. Saarelle on lossiyhteys. (Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1.)

Vaalasta matka jatkuu Paltamoon, joka toimii myös tervansoutajien kokoontumis- ja ostopaikkana. Alkuperäiseltä nimeltään kaupunki oli Kiehimä, joka kuitenkin vaihtui Paltamoksi Snellmannin kaupahuoneen perustaessa tervahaminan, jonka toiminnan seurauksena kylän koko kasvoi. Nykyisin kaupahuonetta ei enää ole, mutta Kiehimän tervahaminan alueella on venetalas, jossa säilytetään alkuperäisen mallin mukaisesti rakennettuja tervaveneitä, ”paltamoita”, joita matkailijat voivat käydä ihailmassa. Muita alueen käyntikohteita ovat Hakasuon mylly, Kainuun asutuksen muistomerkki, Kivesvaaran näköalapaikka, Meteli seis- näyttely, Paltamon kotiseutumuseo sekä Eino Leino -patsas ja kukkupuisto. (Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1.)

Kajaanissa matkailijalle on tarjolla monipuolista kulttuuritarjontaa; voi vieraila Eino Leino -talossa, Kainuun museossa, Kajaanin tervakanavassa ja kesäaikaan tervasoutunäytöksissä sekä Paltaniemen kylässä ja Riihipihassa. Kajaanissa voi myös vieraila Kajaanin Linnanraunioilla. Kajaanin linnan rakentaminen alkoi vuonna 1604 Ruotsin kuningas Kaarle IX:n käskystä. Vuonna 1660 linna uudistettiin Pietari Brahen toimesta, jolloin linna sai toisen kerroksen, sisäpihan puutalot korvattiin kivitaloihin sekä linnan puolustuskykyä parannettiin. Linnan räjäyttivät venäläiset vuonna 1716. Nyt 400 vuotta vanhat restauroidut linnanrauniot ovat keskellä Kajaanin kaupunkia. (Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1; Flink Nd.)

Kajaanista matkailutie vie Sotkamoon, jossa matkailijat voivat virkistäytyä Vuokatin kauniissa vaaraimaisissa, joiden varaan koko Sotkamon matkailu onkin rakentunut. Vuokatissa matkailijoille on tarjolla monenlaisia kesä- ja talviaktiviteetteja. Alueella sijaitsee Vuokatinrinteiden laskettelukeskus, Katinkullan matkailukeskus, muita alueen majoitus- ja matkailuyrityksiä sekä suosittu ja kovatasoinen urheiluopisto. Alueen kulttuuriin pääsee tutustumaan Sotkamon makasiinimuseossa ja Tervajärven talomuseossa. (Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1.)

Matkailureitin päätepysäkki on Kuhmo, jossa 1900-luvulla tuotettiin noin puolet Kainuun alueen tervasta ja jopa 15 prosenttia koko Suomen tuotannosta. Silloin terva oli koko Suomen tärkein vientituote. Kuhmoa pidettiin tervanpolttajien kaupunkina, joka nykyisin tunnetaan kamarimusiikistaan, kalevalaisesta kulttuurista sekä luontomatkailusta. Suosittuja kulttuuri- ja käyntikohteita ovat Tervatietokeskus Lotnikka, Lentiiran kylä, Tuupalan museo, Luontokeskus Petola, jossa on esillä suurpetonäyttely, tapahtumia, lyhyt elokuvia sekä luontopolku. Kalevalaista kulttuuria ja tarinoita esittelevät Kalevala Spirit Elämyspuisto sekä Juminkeko, Kalevalan ja karjalaisen kulttuurin informaatiokeskus.

(Tiehallinto 2009, 20–21; Tervan tien karttaesite 2011, 1; Metsähallitus 2015; Juminkeko - kulttuuri- vaihtokanava ja Vienan runokylien elvyttäjä 2006; Oksman 2011.)

4.9 Via Karelia

Via Karelia, toiselta nimeltään Runon ja Rajan tie, on mitaltaan noin 1100 km pitkä matkailutie läpi lähes koko Suomen pystyakselin. Reitti kulkee Suomen itärajaa pitkin, kansalliseepos Kalevalan syntymaisemissa, josta Runon ja Rajan tien nimikin on saanut alkunsa. Via Karelia on Suomen vanhin matkailutie, vaikkakin tie viitoitettiin viralliseksi matkailutiekse vasta vuonna 2003. Matkailutie alkaa Suomenlahdelta Vaalimaalta kulkién lukuisten itäisten kaupunkien ja kuntien läpi päättyen Sallan Kellosekään. Maisemat vaihtelevat Etelä-Karjalan pikkukaupungeista ja järviolueista Pohjois-Karjalan vaarametsikköihin ja ortodoksiseen kulttuuriin, josta Kainuun vaaroihin ja leveisiin jokiuomiin sekä lopulta Lapin tuntureihin ja erämaihin. Matkailutien pääteemoina ovatkin Venäjän rajaseutu, ortodoksisuus sekä vaihteleva luonto. Matkailutietä merkitään maastoon RR-logoilla. (Tiehallinto 2009, 14–15; Ellare Oy 2004, 29; Via Karelia Nd.)

KUVA 10. Via Karelia (Via Karelia Nd.)

Matkailutien varrelle mahtuu lukuisia käyntikohteita, kulttuuria, nähtävyyksiä sekä rakennelmia. On matkailijoista itsestään kiinni, missä he haluavat pysähtyä. Reitin kulkiessa aivan Suomen itärajan tuntumassa, se mutkittelee pääasiassa pienten kaupunkien ja rajaseutujen kylien läpi, jossa autenttisuus, paikallinen kulttuuri ja historia ovat voimakkaasti läsnä. Matkailijoiden kannattaakin pysähtyä tutustumaan pienten kaupunkien ja kylien elämään, maistelemaan perinneruokia sekä tutustumaan

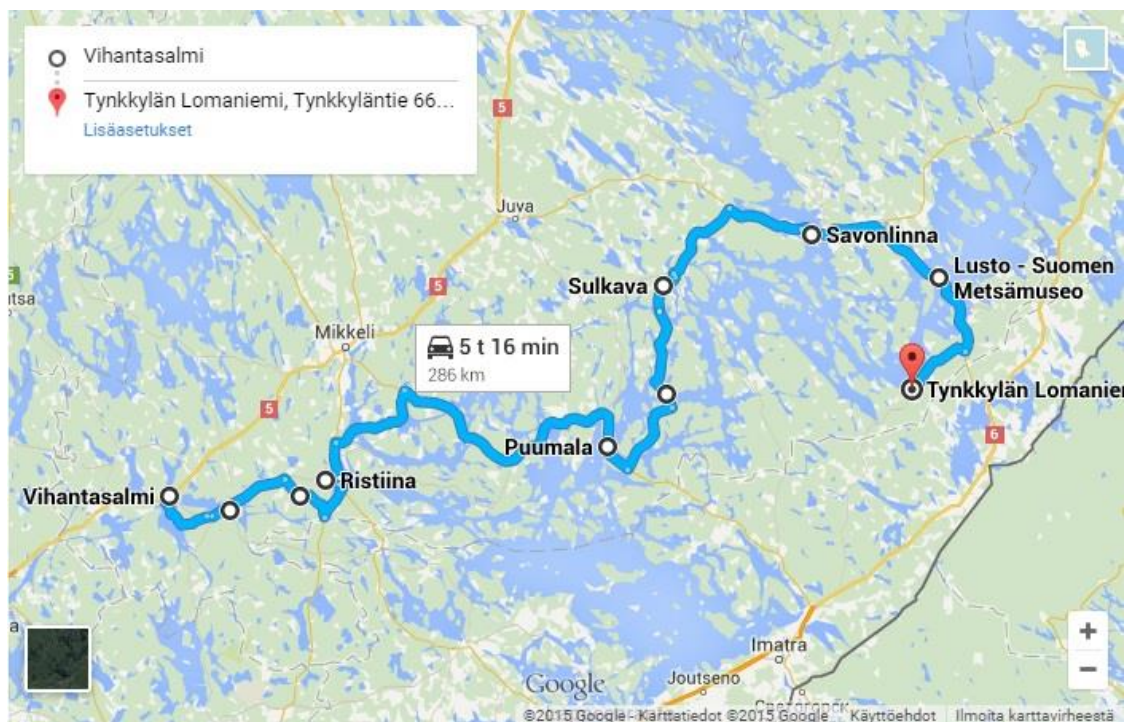
paikallisiin tapoihin ja rakennuksiin. Myös luonto on läsnä reitin varrella, ja siihen pääseeikin läheiseen tuntumaan erilaisten ohjelmapalvelujen ja aktiviteettien avulla. Matkaseurueen kokoonpanosta riippuen reitin voi myös soveltaa kulkemaan isompien kaupunkien läpi, jolloin kannattaa vierailla erilaisissa kulttuuritapahtumissa, eläin- tai kansallispuistoissa sekä kylpylöissä tai lomakeskuksissa. Matkailutie tarjoaa tätä kaikkea, joten matkailijoilla on hyvin varaa valita. (Tiehallinto 2009, 14–15; Via Karelia Nd.)

Matkailutien suosituimpiin ja tunnetuimpiin vierailukohteisiin lukeutuvat Miehikkälän Salpalinjamuseo ja Vironlahden Bunkkerimuseo, Parikkalan Patsaspuisto, Valamon kansallispuisto, Nurmeksens Bomba sekä Lapissa RukaVillage. Salpalinjan puolustuslinnoitus kulkee Runon ja Rajan tien mukaisesti läpi koko Suomen itäisen rajan Suomenlahdelta Jäämerelle. Salpalinjamuseossa ja bunkkerimuseossa voi aloittaa tutustumisen Salpalinjaan ja jatkaa sitä myöhemmin reitin varrella. Parikkalassa on kansantaiteilija Veijo Rönkkösen luoma sadoista patsaista koostuva puutarha, jonka kasaamiseen meni noin 40 vuotta. Heinäveden Valamossa voi tutustua luostarin askeettiseen elämäntapaan sekä ortodoksisen uskontoon. Heinäveden luostarissa pääsee ihaillemaan ikonitaiteilijoiden ja konservattoreiden töitä, viinivalmistusta sekä ennen kaikkea nauttimaan historiallisen miljööön hiljaisuudesta ja rauhallisuudesta. Heinäveden Valamosta kulkee Suomessa ainutlaatuinen ortodoksinen kulttuurimatkailu- ja pyhiinvaellusreitti Ilomantsin Hattuvaaraan. Tämän kirkkotien varrelta löytää puukirkkoja ja tsasounia 1700–1800-luvuilta. Nurmeksessa Bomballa on koko perheelle loistavasti soveltuva matkailu-alue, joka koostuu kylpylästä, spasta, hotellista, ohjelmapalveluista sekä luontoaktiviteeteista. Matkailutien Lapin osuudella on suosiossa Rukan luontoaktiviteetteja ja viihdettä tarjoava kansainvälinen RukaVillage, joka on rakennettu kävelykyläksi; kaikki palvelut ja aktiviteetit ovat sopivan matkan päässä toisistaan ja näin helposti saavutettavissa. (Tiehallinto 2009, 14–15; Via Karelia Nd.)

4.10 Vihreän Kullan Kulttuuritie

Vihreän Kullan Kulttuuritie sijaitsee Etelä-Savossa, mukaillen Saimaan rantoja 5-tien eteläpuolella. Reitti on noin 400 km mittainen matka, joka alkaa Mäntyharjun Vihantasalmelta kulkien Ristiinan, Puumalan, Ruokolahden, Sulkavan ja Savonlinnan kautta Punkaharjulle, josta päättyen Parikkalan Särkisalmelle. Mikkelissä reitti kulkee myös Anttolan ja Rantasalmen kulttuurikohteiden kautta. Vihreän Kullan Kulttuuritie on mahdollista kulkea autolla, polkupyörällä tai jalan. (Vihreän Kullan Kulttuuritie 2012; Tiehallinto 2009, 16–17; Seutuhaku.fi a.)

Vihreän Kullan Kulttuuritien teemoina ovat eteläsavolaiset metsämaisemat sekä kaskikansan kulttuuri. Nimensä matkailutie on ilmeisestikin saanut juuri reittiä koristavasta ainavihannasta mänty- ja kuusimaisemastaan, jonka ympärille matkailutien teema on rakennettu. Matkailutien varrelta löytyy moninaisia kulttuuritapahtumia ja palveluita, eteläsavolaista historiaa, monenlaisia nähtävyyksiä, puurakentamista, hiljaisia kyläteitä sekä metsien moninaiskäyttöä parhaimmillaan. (Tiehallinto 2009, 16–17.)

KUVA 11. Vihreän Kullan Kulttuuritie (Google Maps 2015.)

Vihreän Kullan Kulttuuritien varrella on lukuisia nähtävyyksiä ja kulttuuripalveluita, jotka kertovat alueen historiasta ja kulttuurista. Reitin alussa, Mäntyharjulla sijaitsee Miekankosken uittotupa ja -museo, Mäntyharjun kirkonkylä sekä Veteraanipuisto ja korsumuseo. Miekankosken uittotupa ja -museo on alueen suosittu koskikalastuspaikka, jonka yhteydessä toimii uittomuseo, kahvila, matkamuistomyymälä sekä sepän paja. Mäntyharjun kirkonkylä esittelee vierailijoilleen kulttuurihistoriallisesti arvokasta kylämiljöötä, jossa sijaitsee Suomen toiseksi suurin puukirkko, Iso-Pappilan museo-alue ja kesäteatteri sekä taidekeskus Salmela. Iso-Pappilan alueella sijaitsee myös vuonna 1995 rakennettu veteraanipuisto, jossa voi tutustua miehistökorsuun, juoksuhautoihin sekä toisen maailmansodan aikaiseen tykkiin. Korsumuseossa esitellään sota-aikaisia valokuvia, esineistöä sekä puhdetöitä. (Seutuhaku.fi Nd a; Seutuhaku.fi ND d; Tiehallinto 2009, 16–17.)

Seuraavat nähtävyydet sijaitsevat Ristiinassa, jossa voi tutustua talonpoikaiskulttuuriin Pien-Toijalan Talomuseossa, ihailla Astuvansalmen kalliomaalauksia sekä vieraila Brahenlinnan raunioilla, tai Varkaantaipaleen kanavalla. 20 km päässä Ristiinasta sijaitseva Pien-Toijana Talomuseo ja tilukset ovat olleet saman suvun omistuksesta jo vuodesta 1672. Kaikki rakennukset ovat alkuperäisillä paikoillaan ja tilalla on merkittävä rooli alueen talonpoikaiskulttuuriin. Myös Astuvansalmen kalliomaalaukset sijaitsevat noin 21 km päässä Ristiinasta. Kalliomaalaukset ovat Pohjoismaiden suurimmat ja jo noin 5000 vuotta vanhat. Vanhan linnan raunioiden kiinnostaessa matkailijan kannattaa poiketa Brahenlinnan raunioilla, jossa aikanaan seisoivat kreivi Pietari Brahen rakennuttama, läänin hallintopaikkana toiminut linnakartano. Nykyisin alueella on linnan rauniot sekä turistikeskus. Halutessaan tutustua Mikkeliin ja Ristiinan maisemiin erilaisesta kuvakulmasta, voi käydä Varkaantaipaleen kanavaa pitkin kulkevalla risteilyllä, joka sijaitsee Ristiinan Yöveden ja Louhiveden välissä. Kanava on otettu käyttöön vuonna 1877 ja se on 416 metriä pitkä. (Seutuhaku.fi Nd b; Seutuhaku.fi Nd c; Tiehallinto 2009, 16–17.)

Seuraavat matkailutien nähtävyydet sijoittuvat Puumalaan, jossa voi vieraila Niinisaarella tai Puumalan satamassa. Niinisaari tarjoaa mahdollisuuden ihaila Saimaan saaristomaisemia aivan lähietäisyydeltä sekä tilaisuuden tutustua Liehtalanniemen museotilaan, jossa opas-pehtori kertoo yli 100 vuotta vanhoja tarinoita Liehtalan Jallun elämästä Saimaan saarella. Tilalla on myös kotieläimiä, torppa sekä savusauna. Niinisaarella sijaitsee myös Temolan viinitila, jonka viinimyymälästä voi ostaa matkamuuistoiksi tai tuliaisiksi laatuluokiteltuja ja palkittuja viinejä, liköörejä sekä siidereitä. Jos Niinisaarella ei koe pääsevänsä tarpeeksi lähelle saaristolaismaisemia ja tunnelmia, voi vieraila yhdessä Saimaan vilkkaimmista satamista, Puumalan satamassa, jossa näköalahissillä käyttäen pääsee ihailemaan Puumalansaaren sillalta avautuvia Saimaan maisemia. (Tiehallinto 2009, 16–17; Puumala Nd.)

Puumalan jälkeen Vihreän Kullan Kulttuuritie kulkee Sulkavan läpi, jossa vierailun arvoisia paikkoja ovat Linnavuori sekä Sulkavan Soutustadion. Pisamalahden Linnavuori lukeutuu Suomen tunnetuimpiin ja arvokkaimpiin muinaislinnoihin. Sen korkeus Saimaan pinnasta on 55 m. Linnavuorella löytää 1100-luvulta peräisin olevien puolustusvallien jäännökset. Sulkavan Soutustadion puolestaan vetää puoleensa urheilusta kiinnostuneita; vuonna 2003 valmistunut Soutustadion toimii Sulkavan Suursoutujen kilpailukeskuksena vuosittain heinäkuun toisena viikonloppuna. Rakennelman sanotaan olevan pala Sulkavan kauneinta miljööstä. (Tiehallinto 2009, 16–17; Sulkava Suomen Soutupitäjä Nd.)

Savonlinnassa matkailijan kannattaa vieraila Olavinlinnassa sekä kesäaikaan höyrylaivaristeilyllä, josta lähtee päivittäin useita niin paikallisristeilyille kuin reittiristeilyille. Olavinlinna on yleisölle avoinna ympäri vuoden. Viralliselta nimeltään Pyhän Olavin Linna rakennettiin vuonna 1475. Opastetuilla kierroksilla pääsee tutustumaan keskiaikaisen linnan historiaan ja rakennuksen eri osiin. (Tiehallinto 2009, 16–17.)

Matkailutien tullessa päätökseensä Punkaharjulle on matkailijoille vielä tarjolla mahdollisuus vieraila Suomen Metsämuseossa Lustossa, joka on koko perheelle tarkoitettu, vuonna 1994 perustettu metsäkulttuurin erikoismuseo ja tiedekeskus sekä ympärivuotinen matkailukohde. Myös Suomen tunnetuimpiin kansallismaisemiin lukeutuva Punkaharjun luonnonsuojelualue sijaitsee aivan Luston vieressä. Punkaharjulla sijaitsee myös taidekeskus Retretti, joka kuuluu Pohjoismaiden suurimpiin taidekeskuksiin. Rahoitusongelmien vuoksi se on kuitenkin ollut suljettuna, mutta toiveissa on toiminnan avaaminen yleisölle jälleen kesällä 2015. (Tiehallinto 2009, 16–17; Länsi-Savo 2014; Lusto Nd.)

5 ULKOMAISET MATKAILUTIET

Ulkomailla teitä, joilla on liikenneväylänä toimimisen lisäksi viihteellinen merkitys, ei Suomen tavoin kutsuta matkailuteiksi, vaan niistä käytetään useimmiten termejä teematie (themed route) tai maisematie (scenic route). Teema- ja maisematiet ovat usein varta vasten matkailijoita varten suunniteltuja teitä, jotka kulkevat maisemallisesti, kulttuurillisesti tai historiallisesti merkittävillä alueilla. Teema- ja maisemateitä markkinoidaan varta vasten turisteja varten merkitsemällä teitä normaaleista liikennemerkeistä poikkeavilla tieviitoilla sekä muulla mainosmateriaalilla. Selvittääkseen suomalaisten matkailuteiden yhtäläisyydet ja erot ulkomaisiin maisemareitteihin verrattuna, esitellään seuraavaksi kaksi ulkomaista maisematietä USA:sta sekä Romaniasta.

5.1 Pacific Coast Highway

Pacific Coast Highway -valtatie on Montereysta Morro Bayhin Kaliforniassa, USA:ssa kulkeva näköalatie, joka on yksi koko maailman maisemallisesti arvokkaimmista sivuteistä. Tie on kaksikaistainen ja varsinaisen näköalaosuuden pituus on noin 198 km, kokonaisuudessaan Pacific Coast Highway -tie on lähemmäs 2897 km pitkä, sillä tie kattaa koko Kalifornian rannikon ja on matkaajasta kiinni, mistä kohti tietä lähtee kulkemaan. Useimmiten Pacific Coast Highway käsitetään alkavan San Diegosta ja päättyvän Redwoodin kansallispuistoon. Näköalatie mutkittelee jyrkkien kallioiden ja rantatörmään iskeytyvien aaltojen välissä Kalifornian Central Coast -rannikkoa pitkin. Tien nimi juontaa juuri sen reitistä. Matkatessa näköalatieä vapaa-ajan tarkoituksella kuluu matkaan noin 5 tuntia. Eniten liikennettä tiellä esiintyy heinä-elokuun välisenä aikana, jolloin vapaa-ajan matkailijoiden ei kannata käyttää tietä, jos he haluavat nauttia tien maisemista ja palveluista rauhassa. (Gerrard & Dailey 2015a; National Geographic 2015; Ronca 2009; The Weather Channel 2013.)

KUVA 12. Pacific Coast Highway (PacificCoastHighwayOnline.com Nd.)

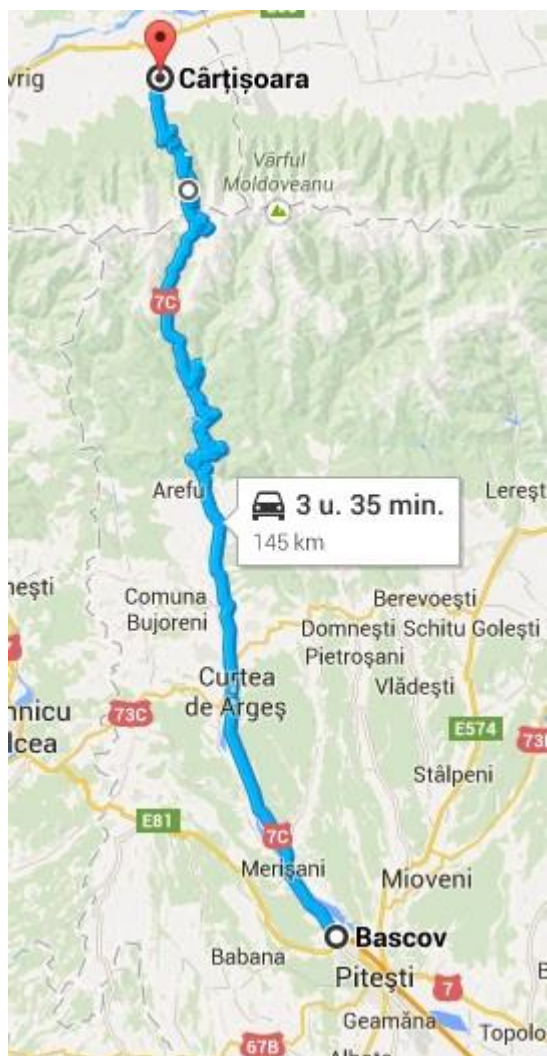
Pacific Coast Highway on parhaiten tunnettu sen upeista rannikkomaisemistaan ja rannoistaan, joista kuuluisimpana Big Sur, kaunein osa Kalifornian rannikkoa jossa Santa Lucia-vuoret kohtaavat Tyynenmeren. Reitin varrelle mahtuu myös lukuisia muita luontokohteita, kuten hoidettuja puutarhoja sekä kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita, kuten Redwood National Park, maailmanperintökohde Olympic National Park, Garrapata State Park, Pfeiffer Big Sur State Park sekä Oregon Dunes National Recreation Area. Point Reyes National Seashore -niminen alue on uniikki osa rannikkoa, jossa kauniiden luonnonolosuhteiden lisäksi on lukuisia majakoita, alkuperäisväestön perintöä sekä maatalouden, karjatilojen ja ostereiden viljelyn harjoittajia. (Gerrard & Dailey 2015b; National Geographic Nd.)

Pacific Coast Highway ei ole vain maisemallisesti ainutlaatuinen reitti, vaan myös esittelee laajan kirjjon suurkaupungeista, kuten Los Angeles, San Francisco tai Seattle, pienempiin rannikkokaupunkeihin. Suosituttuja käyntikohteita ovat kansallisena maamerkinä pidetty ylenpalttinen Hearst Castle -kartano, merinorsuja kuhiseva Piedras Blancas Elephant Seals Beach, paikalliseen merenalaiseen elämään perehdyttävä Monterey Bay Aquarium, maamerkinä pidetty ja monissa elokuvissa esiintymisestä kuuluisaksi tullut Santa Monica Pier -satamalaituri, jossa on huvipuisto, akvaario sekä lukuisia ravintoloita, San Franciscon kuuluisin silta Golden Gate Bridge sekä merileijonien asuinluolastoista kiinnostuneille Florence Sea Lion Caves, joka on luokiteltu maailman suurimmaksi merileijonien luolastoksi ja jonne vierailijat pääsevät turvallisesti tutustumaan häiritsemättä kuitenkaan eläimiä. Vaikka näköalatieta ei ole varsinaisesti teemoitettu, keskittyvät niin parhaat nähtävyydet kuin ohjelmapalvelut, vaellus, surffaus, golf, kalastus, valaiden katselu ja matkamuistomyynti rannikko- ja luontoteemaan. (Gerrard & Dailey 2015b; National Geographic Nd.)

5.2 Transfagarasan

Transfagarasan on Romanian korkeimpien (2544 m), Fagaras-nimisten vuorien läpi kulkeva tie, joka yhdistää Transylvanian ja Walachian. Tien pituus on noin 92 km, mutta mikä tiestä tekee niin ainutlaatuisen, on sen huima 2042 m korkeus merenpinnasta. Transfagarasan onkin Romanian korkeimmalla kulkeva vuoristotie, mikä tekee tiestä ainutlaatuisen ja suosittun matkailukohteen. Tie on kaksikaistainen, ja koska se mutkittelee korkealla vuoristolla, maksiminopeus on 40 km tunnissa. Reitin varrelle kuuluu 27 siltaa ja maasiltaa, sekä Romanian pisin, 887 m mittainen tietunneli. (LosApos.com ND; Romanian Monasteries Nd.)

Transfagarasan rakennettiin vuosina 1970–1974 armeijan toimesta, jolloin se toimi strategisena tienä vuorien läpi. Tien rakentaminen vaati miljoonia tonneja kiveä, paljon dynamiitteja, terästä, sementtiä ja muita rakennustarvikkeita, sekä valitettavasti myös monta kymmentä ihmishenkeä. Nimensä tie saa suoraan reitistään vuorien läpi, ”trans + Fagaras”. Tie on auki matkailijoille vain muutamana kuukauden vuodessa, heinä-elokuun välisenä aikana, sillä jo muutenkin vaikeakulkuisen tien vaarana talvikuukausien aikana ovat lumi, jää tai kosteus, jotka tekevät tiestä liian vaarallisen kulkea. (LosApos.com ND; Romanian Monasteries Nd.)

KUVA 13. Transfagarasan (Google Maps 2015-04-21.)

Transfagarasan ei ole matkailijoiden keskuudessa suosittu vain korkeutensa ansiosta, vaan myös mahtavien maisemien, nähtävyyksien ja tien haasteellisuuden vuoksi. Transfagarasan kulkee myös Bram Stokerin Draculan synnyinsijojen halki Capataneni kylässä, jossa sijaitsee Poenari-linna, joka kuului Vlad III:lle (Vlad III the Impaler). Stokerin Dracula perustuikin juuri Vlad III:n persoonaan. Poenari-linnaa ja sieltä avautuvia maisemia pääsee ihastelemaan kiipeämällä 1480 porrasta ylös vuorille. (InYourPocket ND; LosApos.com ND; Romanian Monasteries Nd.)

Vuoristomaisemien lisäksi Transfagarasan varrelle mahtuu uniikkeja järvi- ja luontomaisemia. Vidraru järven patoa pidetään Transfagarasanin maamerkinä. Pato on 165 m korkea ja 305 m pitkä, ja Transfagarasan tie kulkee padon päällä. Padolta aukeaa huikeat näkymät Vidraru järvelle. Jonkin matkaa padon jälkeen Fagaras-vuorilta vyöryy yksi Romanian kuuluisimmista vesiputouksista, nimeltään Balea. Se on 1234 m korkeudessa ja vesi putoaa 68 m korkeudesta. Vesiputouksen jälkeen on Balea järvi, jäätikkö järvi, joka sijoittuu Defileul Oltului kanjonin ja Pietra Craiului vuoriston väliin. Järvi on 360 m pitkä, 240 m leveä ja 11 m syvä ja se jäätyy talvisin, jolloin järven jäätä rakennetaan vuosittain jäähotelli. Kyseinen jäähotelli rakennettiin ensimmäisen kerran vuonna 2006, jolloin se oli itäisen Euroopan ensimmäinen jäähotelli. (InYourPocket Nd; LosApos.com Nd; Romanian Monasteries Nd.)

Autoilun lisäksi Transfagarasan upeista maisemista ja serpentiiniteistä pääsee nauttimaan myös korkeuksista käsin; vuorien päällä kulkee kaapelivaunuja, joista voi ihailla alla avautuvia maisemia. Vaunut ovat suosittuja varsinkin talvikuukausina jolloin tie on suljettu. Parhaat kuukaudet Transfagarasanista ja sen antimista nauttimiseen ovat kesäkuusta syyskuuhun, jolloin tiellä on turvallisinta liikkua ja luonto on parhaimmillaan kukassa. Fagaras vuoret tarjoavat kiipeilijöille ja pyöräilijöille mitä parhaimmat reitit vaelluksia varten. Reitit ovat hyvin merkittyjä ja niille on monia lähtökohtia. Reitin varrella on monia majoitus- ja ravitsemuspalveluita sekä kaupungeissa hyviä ostosmahdollisuuksia. Tien kulkiessa aivan vuoriston läpi ei jää epäselväksi minkä ympärille tien teema ja palvelut perustuvat. (InYourPocket Nd; LosApos.com Nd; Romanian Monasteries Nd.)

6 SUOMEN MATKAILUTEIDEN JA NIIDEN TOIMIJOIDEN ANALYSOINTI

6.1 Miksi toisista teistä löytyy enemmän tietoa kuin toisista?

Tässä opinnäytetyössä matkailuteiden kartoitukseen käytettyjen tietojen lähteet ovat pääasiassa löydetty Internetistä Google Scholarista ja puhtaasti pelkkää Google-hakua käyttämällä. Tietolähteitä etsiessä huomasi hyvin nopeasti, ettei suomalaisista matkailuteista ole tehty kovin paljoa pelkkiin matkailuteihin keskittyviä tutkimuksia tai selvityksiä, vaan ne ovat usein yhdistetty erilaisiin tie- ja alueselvityksiin tai kehityshankkeisiin. Pohjanlahden rantatie erottui matkailuteiden joukosta, sillä siitä on tehty useita selvityksiä sekä opinnäytetöitä. Tämä voi johtua tien pitkästä historiasta, sen keskeisestä sijainnista sekä suuresta suosioista monien erityyppisten matkailijoiden keskuudessa. Suomen matkailuteiden iät vaihtelevat hyvinkin paljon, vanhin Kuninkaantie on hyväksytty matkailutiekse jo vuonna 1997, kun uusimmat tiet ovat vasta pari vuotta kantaneet matkailutien tunnusta. Matkailuteiden iällä vaikuttaa olevan jonkinlainen yhteys olemassa olevan tiedon määrään, mitä vanhempi tie on, sitä enemmän siitä löytyy tien historiaan liittyvää tietoa, mutta teiden kotisivujen ylläpito on saattanut jäädä vähäisemmälle, eikä matkailutien palveluista tai nähtävyyksistä löydy näin ollen helposti tietoa. Tästä esimerkkinä Via Karelian kotisivut, jotka ovat ulkoasultaan erittäin vanhanaikaiset ja tietoa löytyy hyvin niukasti. Tietä tai sen tarjoamia nähtävyyksiä tai palveluita ei markkinoida ollenkaan, vaan sivuilla esitellään vain lyhyesti reitin varrelle kuuluvat kunnat ja niiden kaupungit. Myöskään Vihreän Kullan Kulttuuritien kotisivuilla ei ole edes linkkejä tien varrella sijaitseviin palveluihin ja käyntikohteisiin. Internetiä selatessa kuitenkin löytää muutamia muita lähteitä, joille on kerätty kyseisen matkailutien tunnetuimmat kohteet.

Toinen tiedon määrään suuresti vaikuttavaksi tekijäksi havaittiin tietolähteiden, tässä tapauksessa useimmiten matkailuteiden kotisivujen, ylläpitäjät. Mitä ”merkittävämmät” kotisivujen ylläpitäjät ovat, tai mitä enemmän kotisivuilla on niin sanottuja yhteistyökumppaneita, sitä laadukkaammat sivustot ovat sekä ulkoasultaan että sisällöltään. Hyviä esimerkkejä hyvin ylläpidetyistä ja informatiivisista kotisivuista ovat Sinisen Tien, Tervan Tien ja Pohjanlahden Rantatien kotisivut. Sinisen tien sivustoa ylläpitää Sininen Tie ry ja sen kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat Atflow, ELY-keskus sekä Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto. Tervan Tien sivuston ylläpitäjää ei ole mainittu, mutta sillä on lukuisia yhteistyökumppaneita, kuten Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan liitot, Kajaanin ammattikorkeakoulu, Valtatie 22 sekä EU. Pohjanlahden rantatien sivuston ylläpitäjä puolestaan on Kasitie ry ja yhteistyökumppaneina Turun yliopisto, ELY-keskus sekä Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto. Näitä sivustoja myös päivitetään säännöllisimmin.

Sinisen Tien, Tervan Tien ja Pohjanlahden Rantatien sivustoilta löytyy myös hyvin tietoa reitin varrella olevista majoitus- ja ravintolapalveluista, ohjelmapalveluista, aktiviteeteista sekä nähtävyyksistä. Osalla matkailuteista, kuten Taikayöntiellä, Kuninkaantiellä tai Revontultentiellä ei ole kotisivuja ollenkaan ja näistä teistä löytyy yleisestikin niukasti tietoa Internetistä, vain muutamia lyhyitä kartoituksia Tiehallinnon ja Ellare Oy:n toimesta. On vaikea sanoa johtuuko informaation vähäisyys kyseisten teiden pienemmästä käyttöasteesta ja tunnettuudesta vai siitä, ettei teiden ylläpitäjillä ole tieto-

taitoa tai halukkuutta markkinoida ja informoida matkailuteistään. Suomen vanhimpana matkailutienä Kuninkaantiestä löytyy kuitenkin lukuisia, niin sähköisiä kuin painettuja, julkaisuja tien historiaan liittyen.

Yhteenvedona voi todeta, että mitä aktiivisempi ja tunnetumpi taho ylläpitää teitä ja mitä enemmän yhteistyökumppaneita on, sitä enemmän ja monipuolisempaa tietoa on saatavilla. Myös teiden tunnettuus ja käyttöaste vaikuttaa tiedon määrään, Suomen suosituimmat matkailutiet ovatkin selkeästi Sininen Tie, Hämeen Härkätie, Pohjanlahden Rantatie sekä Tervan Tie. Nämä tiet vetävät matkailijoita puoleensa reittien sijainnin, teiden historian ja teemojen puolesta. Näitä teitä myös markkinoidaan parhaiten ja kotisivuilta löytyy selkeimmin tietoa reitistä sekä palveluista ja nähtävyyksistä.

6.2 Matkailuteiden ylläpitäjät ja toimijat

Kuten jo aiemmin opinnäytetyössä on käynyt ilmi, tien virallistaminen matkailutiekseksi on ainoastaan Liikenneviraston oikeus. Liikennevirasto onkin tienpidon viranomainen, joka vastaa Suomen teiden, rautateiden, vesiväylien sekä liikennejärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta. Liikenneviraston toiminnan tavoitteena on toimiva ja turvallinen liikennejärjestelmä sekä alueiden tasapainoinen kehitys. Suomen tieverkosto -kappaleesta käy ilmi, että jokaiselle tieverkoston osalle on Liikenneviraston toimesta määrätty omat vastuuosastot niin Liikennevirastosta, kuin alueellisista ELY-keskuksista. Matkailutiet-kappaleesta puolestaan selviää kuinka jokaisen matkailutien perustamishankkeen organisaatiolla on vastuu matkailutien ylläpidosta ja lupien uusimisesta. Näin ollen, vaikka Liikennevirasto valvoo myös matkailuteiden kunnossapitoa ja kehitystä, päävastuu tästä on jokaisen tien omilla toimitsijaorganisaatioilla. (Liikennevirasto 2014a.)

Tutkiessa Suomen matkailuteiden toimitsijaorganisaatioita huomasi teiden tunnettuuden ja reitin käyttöasteen vaikuttavan suuresti toimitsijoiden määrään ja "tasoon". Selkeyttääkseen taso-termiä vertaillaan esimerkiksi Vihreän Kullan Kulttuuritietä sekä Sinistä Tietä; tiet ovat pituuksiltaan lähes yhtä pitkät, mutta Sininen Tie yhdistää kansainvälistä Sinistä tietä, kun taas Vihreän Kullan Kulttuuritie rajoittuu Etelä-Savon alueelle. Vihreän Kullan Kulttuuritie hanketta hallinnoi Mikkelin Seudun Matkailupalvelu ry, kun taas Sinisen Tien päätoimitsija on Suomen Sininen Tie ry, mutta sitä tukevat ja rahoittavat Atflow, ELY-keskus sekä Euroopan maaseudun kehittämisen talousrahasto. Toinen isoja nimiä tukijoihin kerännyt matkailutie on Pohjanlahden Rantatie, joka suuren kehittämishankkeen avulla on saanut toimitsijoihin Satakunnan liiton, Kasitie ry:n, ELY-keskuksen, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston sekä Turun Yliopiston, jonka Historian, Kulttuurin ja Taiteiden tutkimuksen laitoksen Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman maisemantutkimuksen oppiaine on matkailutien kehittämisen pääasiallinen toimija. (Tiehallinto 2004, LIITE 1 4; Suomen Sininen Tie ry, Nd.)

Mitä tunnetumpi ja käytetympi tie on, sitä enemmän on myös siis tukijoita ja toimijoita. Pohjanlahden Rantatie on esimerkkinä, että myös matkailutien alueen kehittämishankkeet voivat vaikuttaa tähän määrään. Melko suosittu ja ainakin historiallisesti merkittävällä Tervan Tiellä on myös useita toimijoita; Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun liitot, Kajaanin ammattikorkeakoulu, Valtatie 22 sekä EU.

Aina tien suosio ei silti ratkaise toimijoiden määrää, sillä vaikka Saariston rengastie on erittäin suosittu matkailutie kesäaikaan, hallinnoi sitä pelkästään Saariston Kehittämiskeskus. Yksittäisiä toimitsijoita on myös Via Karelialla; Runon ja Rajan tie ry, Taikayöntiellä; Kaakkois-Satakunnan Kehityskeskus Oy, Kuninkaantiellä; Uudenmaan liitto sekä Hämeen Härkätiellä; Härkätieyhdistys Oy. Revontulentie poikkeaa muista matkailuteista siinä, että se on kolmen eri maan, Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteishanke, jossa jokaisen maan tienviranomaiset yhdessä Tornionlaakson Neuvoston kanssa ovat luoneet E8-tien kehittämishankkeen, jonka kautta Revontulentie sai matkailutiestatuksensa. (Tiehallinto 2004, LIITE1 1-5; Salmi 2012, 16–18; Meriruoho, Rantala & Veijola 2007, 23; Tervan tie 2015; Härkätieyhdistys 2013b.)

6.3 Matkailuteiden tuotteistaminen ja markkinointi

Perehtyessä tarkemmin teiden kotisivuihin tuotteistamisen ja markkinoinnin näkökulmasta, huomaa pian ettei nämä seikat ole keskiössä kotisivujen tietotarjonnassa. Teistä, joille on tehty kotisivut, löytyy teiden perustiedot, eli reitti, teema, pituus ja hieman historiaa. Tietoa palvelutarjonnasta ja nähtävyyksistä löytyy useimmiten uusien linkkien alta, jotka ohjautuvat matkailutien varrelle sijoittuvien kaupunkien kotisivuille. Joidenkin matkailuteiden kohdalla ei kotisivujen kautta löydy ollenkaan tietoa tai porrastettuja linkkejä palveluista tai muista käyntikohteista, vaan tämä tieto tulee itse selvittää Internet-hauilla.

Onnistuneimpina ja informatiivisimpina esimerkkeinä matkailuteiden kotisivuista voi pitää Tervan Tietä, Hämeen Härkätieta sekä Sinistä Tietä. Näiden matkailuteiden sivuilla on todella panostettu tiedon määrään ja laatuun, teeman korostamiseen sekä huomioitu myös markkinointi. Onnistunut tuotteistaminen on hieman häilyvämpi käsite. Otetaan ensimmäisenä käsittelyyn Sininen Tie, jonka kotisivuilla vallitsee yhtenäinen sininen teemaväri. Sivut ovat selkeät ja helppokäyttöiset, linkkien alta avautuvat reitin kunnat ja kaupungit, niiden matkailualueet, sekä mikä parhaimpana, teemoittain jaotellut käyntikohteet, jotka näkyvät kartalla ja joita klikkaamalla ohjautuu kyseisten kohteiden kotisivuille. Sinisen tien kotisivut ovat loppuun asti ajateltu, ne ovat informatiiviset ja selkeät tarkastella, joka johtaa myös hyvään markkinointiin. Sinisen tien toimitsijat ovat perustaneet myös Facebookiin sivut matkailutielle, josta löytyy tien lyhyt kuvaus sekä linkki kotisivuille. Facebook-sivun päivittäminen ei valitettavasti näytä olevan kovin aktiivista; sivulla on vasta yksi päivitys, joka on tehty jo 15. tammikuuta 2015.

Tervan Tie on ylivoimaisesti parhaiten tuotteistettu tie. Sen huomaa jo kotisivujen ulkoasusta, jossa tervateema on tuotu vahvasti esiin. Palvelutarjontaa tarkasteltaessa huomaa Tervan Tien varrella olevan paljon tervateeman omaksuneita käyntikohteita, kuten tervatuotteita myyviä yrityksiä, tervateemaisia kahviloita ja ravintoloita sekä tapahtumia, kuten Tervakanavan soutunäytökset, Ylikiimingin Tervastiimaviikko, Suomussalmen Viepperhauta-tapahtuman tervanpoltto sekä Hyrynsalmen Kaunislehto-talomuseon tervanpolttonäytökset. Terva yksittäisenä konkreettisenä tuotteena ja pitkän historiansa ansioista osana suomalaista arkea voi olla syynä, miksi Tervan Tie on helppo tuotteistaa. Muiden teiden teemat eivät ole yhtä yksiselitteisiä, kuten esimerkiksi Pohjanlahden Rantatien ja Saariston Rengastien saaristolaiskulttuurit tai Hämeen Härkätien hämäläiskulttuuri. Tervan Tien ko-

tisivuilla on myös onnistuttu tiedon määrässä ja laadussa, tietoa on tarpeeksi ja linkkien avulla ohjautuu palvelujen tarjoajien omille kotisivuille.

Myös Hämeen Härkätien sivut ovat selkeät ja informatiiviset. Sivusto on kylläkin päivitetty viimeksi vuonna 2013, mutta sivujen kautta löytää helposti palvelutarjonnan sekä käyntikohteet. Teemana hämäläistä kulttuuria ei ole helppo tuotteistaa, koska kulttuuri on niin monen tekijän summa, mutta teema on kuitenkin vahvasti esillä reitin varrella ja teemaan liittyviä ja hämäläisestä kulttuurista kertovia palveluitakin löytyy, kuten Härkätien Elämysporras, Hämeen luontokeskus sekä Härkätien teatteri. Hämeen Härkätie on kuitenkin suhteellisen aktiivinen Facebookissa, jossa tien sivuja on päivitetty melko säännöllisesti maaliskuuhun 2015 asti. Sivuille on tehty paljon päivityksiä matkailutien varrella olevien yritysten toiminnasta sekä erilaisista tapahtumista.

Vähiten tietoa ja markkinointia löytyi Taikayöntiestä, Kuninkaantiestä, Revontulentiestä sekä Vihreän Kullan Kulttuuritiestä. Ensinnäkään kolmella ensimmäisellä näistä teistä ei ole omia kotisivuja ollenkaan, vaan tietoa täytyy haalia usean eri lähteen kautta. Vihreän Kullan Kulttuuritien kotisivut puolestaan osoittavat, ettei kotisivuistakaan aina ole hyötyä, jos niillä ei kerrota reitin ja sen pituuden lisäksi mitään muuta. Matkailutien kotisivuilla olisi potentiaalia kehittää sisältöään, sillä reitin varrella on lukuisia käyntikohteita sekä palveluita, joita markkinoida ja joilla tien teemaa pystyisi korostamaan.

Kuninkaantien historiasta löytyy runsaasti julkaisuja, mutta tien nykyhetkestä ei ole tietoaakaan. Kuninkaantien teema vanhana postitienä voi olla hankala tuotteistuksen näkökulmasta, mutta vanhana sekä edelleen tärkeänä ja suosittuna tienä, siitä olettaisi olevan enemmän tietoa saatavilla matkailijoita varten. Taikayöntien nimi perustuu Martti Innasen vuonna 1967 julkaisemaan Urjalan taikayökappaleeseen, mutta muutoin tien teemana ovat maalaisromanttiset satakuntalaiset ja pirkanmaalaiset kulttuurimaisemat (Oksman 2014.) Matkan varrelle sijoittuu lukuisia maalaiskulttuuria esitteleviä käyntikohteita, mutta tien markkinointi Internetissä on jäänyt hyvin vähäiselle. Kotisivujen puutteen takia tietoa täytyy haravoida eri kaupunkien kotisivujen sekä yksittäisten julkaisujen kautta. Tien teema on varmastikin hankala tuotteistaa, mutta ainakin toimivat kotisivut olisivat mahdollista luoda. Kotisivuilla olisi tietoa niin tiestä itsestään kuin matkan varrella olevista palveluista ja nähtävyyksistä.

Revontulentie olisi matkailutien selkeän revontuli-teeman ansiosta helppo tuotteistaa ja suunnitella matkan varrelle teemaan sopivia palveluita, mutta ainakaan vielä näin ei ole. Tiehen liittyvää tietoa on erittäin niukasti saatavilla, parhaiten sitä löytyy Tiehallinnon muutamasta selvityksestä. Tietoa nähtävyyksistä sai kaivella Lapin omilta sivuilta (www.tosilappi.fi). Matkailutiellä olisi paljon potentiaalia parempaan markkinointiin ja tuotteistukseen, sillä tie on vilkasliikenteinen ja tunnettu. Se on kolmen maan yhteishanke, joten toimijoita löytyisi monelta taholta sekä reitin varrella on runsaasti nähtävyyksiä ja käyntikohteita, joita markkinoida.

Jäljellä olevat matkailutiet Via Karelia, Saariston Rengastie ja Pohjanlahden Rantatie kotisivuineen tarjoavat matkailijoille suhteellisen hyvää informatiivisuuden ja markkinoinnin tasoa. Saariston Rengastiellä sekä Pohjanlahden Rantatiellä on selkeät sivut, joista yleistiedon lisäksi löytyy paljon muuta

tietoa saaristoihin, saaristoilmaan, lautta-aikatauluihin sekä karttoihin liittyen. Saariston Rengastiestä löytyy omien sivujen lisäksi hyvin tietoa Turun Saariston sivujen kautta (www.saaristo.org). Molempien matkailuteiden sivustot ovat hyvin kattavat ja helppokäyttöiset, myös kaikista reitin varrella olevista kaupungeista on hyvin tietoa. Saariston Rengastien palveluita voi hakea kahdella tavalla sivustosta riippuen, toisessa palveluhauilla, ja toisessa kaupunkien nimien alta avautuvien linkkien kautta. Palveluista, nähtävyyksistä ja aktiviteeteista löytyy hyvin tietoa. Tieto täytyy vain hakea useamman klikkauksen kautta. Pohjanlahden Rantatien kotisivuilla on osio, josta löytyy listaus linkkeineen suosituimmista palveluista. Saaristoteema on voimakkaasti esillä teiden palveluissa ja nähtävyyksissä, myös kotisivuilta tämä teema välittyy, vaikka tuotteistamisesta ei ehkä voikaan puhua.

Sekä Saariston Rengastiellä että Pohjanlahden Rantatiellä on Facebook-sivut, joita päivitetään erittäin säännöllisesti. Markkinointi onkin selkeästi painottunut Facebookiin. Näillä sivuilla on paljon päivityksiä liittyen matkailuteiden reitillä sijaitseviin yrityksiin, erilaisia uutisia ja ilmoituksia sekä tietoa tapahtumista. Molemmilla sivuistoilla on myös runsaasti kuvia reitin kaupungeista sekä luonnollisesti linkit matkailuteiden virallisille kotisivuille.

Via Karelian kotisivut toimivat samalla periaatteella kuin Saariston Rengastien ja Pohjanlahden Rantatien, mutta ei yhtä sujuvasti. Sivuston ulkoasu on ensinnäkin melko vanhanaikainen, ja vaikka tietoa liittyen tien luontoon, historiaan ja kulttuuriin löytyy selkeästi, palveluhaku-osuus on hieman vaikea käyttää. Ensin sivustolla tulee valita kunta ja kaupunki jota haluaa tarkastella, jonka jälkeen uuden linkin kautta pääsee kyseisen kaupungin kautta sen kotisivuille, joista tutkinnan jälkeen käy ilmi, ettei useimmat kaupunkien sivuista enää olleet toiminnassa tai toiminta oli siirtynyt uuteen osoitteeseen. Muutoin sivut olivat hyvin informatiiviset ja tien teema kävi niistä melko hyvin selville.

Yhteenvedona voi todeta Tervantien, Sinisen tien ja Hämeen Härkätien nousevan esiin parhaimmilla ja selkeimmillä kotisivuilla, oikeanlaisella tiedonmäärällään, sekä teemoittain jaotelluilla palvelutarjonnalla. Tervantie on selkeästi parhaiten tuotteistettu tie niin markkinoinnin kannalta kuin palvelutarjoajien keskuudessa. Myös Saariston Rengastiellä ja Pohjanlahden Rantatiellä on hyvät ja kattavat sivustot, joista käy yleisen tiedon lisäksi hyvin selville matkailuteiden palvelut ja nähtävyydet. Via Karelian sivuston ylläpitämisessä ja päivittämisessä esiintyy puutteita, mutta muutoin matkailutiestä löytyy hyvin tietoa. Vihreän Kullan Kulttuuritiellä on kauniit kotisivut, joilla olisi potentiaalia kehittyä hyväksi tietolähteeksi. Nyt tietoa palveluista ja nähtävyyksistä tulee etsiä muilla Internet-hauilla. Taikayöntiellä, Revontultentiellä ja Kuninkaantiellä ei ole ollenkaan kotisivuja, vaan tietoa teistä saa hakea usean eri lähteen kautta ja tietoa löytyy silti erittäin niukasti. Matkailuteistä, joilla on kotisivut löytyy myös tietoa erilaisten lyhyiden uutisartikkelien, tiehallinnon selvitysten, joidenkin kehityshankkeiden sekä erilaisten matkailusivustojen kautta.

6.4 Ovatko matkailutiet matkailutuotteita?

Suomen matkailuteiden kartoittamisen, niiden toimijoiden selvittämisen sekä teiden tuotteistamisen ja markkinoinnin analysoinnin jälkeen on aika summata, voiko suomalaisia matkailuteitä pitää matkailutuotteina vai onko teiden matkailullinen merkitys edes havaittavissa. Opinnäytetyön alussa mää-

ritettiin mitä matkailutuote pitää sisällään. Tarkasteltaessa suomalaisia matkailuteitä Smithin (1994) yleisen matkailutuotemallin näkökulmasta voi todeta matkailuteiden täyttävän tämän mallin ytimen, eli fyysisen toteutuspaikan, joka voi olla määrätty maantieteellinen paikka (luonto, nähtävyys), rakennus (hotelli, liikenneväline), luonnonympäristö (vesistö), olosuhde (ilmasto) tai matkailua tai ihmismassaa varten rakennettu infrastruktuuri yleisesti. Tässä tapauksessa fyysistä toteutuspaikkaa vastaa siis itse matkailutiet sekä niiden varrelle sijoittuvat nähtävyydet ja käyntikohteet.

Matkailutuotteelle ominaisesti suomalaiset matkailutiet koostuvat sekä aineellisista tekijöistä, kuten itse matkustamisesta, käyntikohteissa pysähtymisestä, palveluiden ja tuotteiden ostamisesta ja kulluttamisesta esimerkiksi ravintolapalvelut, yöpyminen, matkamuistot, tankkaaminen, että aineettomista tekijöistä, kuten maisemien ihailemisesta, kulttuuriin perehtymisestä tai erilaisista aktiviteeteista saaduista kokemuksista ja elämyksistä. Matkailutiet ovat siis useiden matkailupalveluiden kokonaisuus. Matkailutuotteelle tyypillisesti on myös matkailijoista itsestään kiinni kuinka he räätälöivät matkansa, eli haluamansa reitin, pysähdyskohteet, yöpymisen, ruokailun, kulutettavat palvelut sekä muut aktiviteetit. Matkailuteiden tarkoituksena on esitellä matkailuteiden kantavaa teemaa, joka useimmiten on luonto, historia tai paikallinen kulttuuri, tarjota matkailijoille elämyksiä ja kokemuksia, mahdollisuuden rentoutua ja oppia uutta, eikä vain toimia liikenneväylänä kohdepisteiden välillä. Tien itsessään halutaan tuottavan matkailijoilleen matkailuelämyksen.

Juuri matkailuteiden reittien varrelle luodut erilaiset matkailualan palvelut, kuten majoitus- ja ravitsemispalvelut, opastetut ohjelmapalvelut sekä teiden teemoihin liittyvät kauppalpalvelut ja matkamuistomyymälät tukevat matkailuteiden merkitystä matkailutuotteena. Matkailuteiden reitit on suunniteltu suomalaiseen kulttuuriin tai kehitykseen merkittävästi vaikuttaneiden teiden pohjille, jotka täten muistuttavat kulkijoilleen teiden alkuperäisistä merkityksistään erilaisten käyntikohteiden ja nähtävyyksien kautta. Matkailutiet halutaan tehdä oikeasti näkyviksi markkinoinnin, tienviittojen sekä tuotteistamisen avulla tien ylläpitäjien toimesta. Teillä, joita käytetään ympäri vuoden ja jotka sijaitsevat keskeisillä liikennöintialueilla, on matkailullisen merkityksen lisäksi myös puhtaasti liikenneväylän merkitystä. Hyvinä esimerkkeinä sekä matkailullisesti merkittävistä että jokapäiväisinä liikenneväylinä toimivasta matkailuteista ovat Sininen Tie ja Revontulentie. Saariston Rengastie on puolestaan vain kesäaikaan auki, jolloin tie onkin matkailijoiden kovassa käytössä koko aukiolonsa ajan.

Suomalaiset matkailutiet voidaan siis käsittää matkailutuotteiksi. Matkailutiet koostuvat niin aineellisista kuin aineettomista osista, eli kulutetuista palveluista sekä elämyksistä ja kokemuksista. Matkailutuotteen ydin on fyysinen toteutuspaikka, joka tässä tapauksessa on määrätty maantieteellinen paikka, tietty matkailutie reitteineen ja käyntikohteineen. Matkailijat saavat itse päättää reittinsä, käyntikohteensa sekä kulutettavat palvelut mieleisekseen. Matkailuteillä on myös tietty tarkoitus tarjota matkailijoilleen elämyksiä ja arjesta irtautumista sekä esitellä Suomen luontoa, historiaa ja paikallisia kulttuureja.

7 PÄÄTÖSSANAT

Opinnäytetyön päätös-osiossa pohditaan mitä matkailuteistä jäi työssä käsittelemättä, miten työ katsuttiin sekä mitä tekijöitä työssä huomioitiin. Näiden pohdintojen perusteella on mietitty jatkotutkimusehdotuksia, asioita, joita työssä ei tutkittu tai huomioitu sekä tiedonkeruumenetelmiä, joita työssä ei käytetty. Lopuksi summataan koko opinnäytetyöprosessi, mietteet matkan varrelta sekä pohditaan, vastaako valmis opinnäytetyö tehtävänantoa ja mitä olisi voinut tehdä toisin.

7.1 Jatkotutkimusehdotukset

Tässä opinnäytetyössä on keskitytty kartoittamaan Suomen viralliset matkailutiet, niiden reitit, pituudet, teiden alkuperä, teemat, reittien varrella olevat suosituimmat ja suurimmat palvelut ja nähtävyydet sekä matkailuteiden suosio. Vertailun vuoksi opinnäytetyössä käsitellään myös kahta matkailutie esimerkkiä ulkomailta, joista on tutkittu samat asiat kuin suomalaisista matkailuteistä. Kartoittamisen jälkeen työssä perehdyttiin tarkemmin matkailuteiden ylläpitäjiin ja toimijoihin, matkailuteiden markkinointiin, tuotteistamiseen, teemojen esille tuontiin sekä siihen, onko matkailuteihin liitetty palvelu – tai tuotepaketteja. Työssä käsiteltiin myös matkailuteistä löytyvän tiedon määrää ja tietolähteitä sekä vertailtiin ja analysoitiin miksi toisista matkailuteistä löytyy enemmän tietoa kuin toisista.

Jatkotutkimusehdotuksiksi voisi mainita matkailuteiden toimitsijoihin ja ylläpitäjiin syvempi perehtyminen, sillä tässä työssä keskityttiin enemmän matkailuteiden muihin tekijöihin ja toimitsijoihin, sekä ylläpitäjät jäivät vain määrittämisen tasolle. Tässä työssä ei myöskään paneuduttu matkailuteiden taustaprojekteihin, joista osa teistä ovat saaneet alkunsa matkailutiehankkeiksi. Opinnäytetyössä on tutkittu vain matkailuteiden sähköistä, eli tässä tapauksessa Internetissä tapahtuvaa markkinointia, koska matkailuteiden kaikki tietolähteet ovat verkkojulkaisuja tai verkkosivustoja. Markkinoinnin tutkiminen on siis keskitetty kotisivujen markkinoinnin analysointiin, sekä muun verkossa esiintyvän teihin liittyvän markkinoinnin tutkimiseen. Työssä ei ole tutkittu löytyisikö matkailuteistä esimerkiksi painettua markkinointimateriaalia tai hyödyntääkö matkailuteiden ylläpitäjät sekä toimitsijat suoramarkkinointia tai mainostapahtumia ja sponsorointia. Myös teiden tuotteistamista ja matkapaketteja on tutkittu vain verkkojulkaisujen perusteella. Opinnäytetyöstä puuttuu siis myös täysin kuluttajien mielipiteet ja kokemukset teistä, sillä työssä ei käytetty haastatteluja tai kyselyjä, joilla olisi kartoitettu teiden tunnettuutta tai käyttöasteita.

7.2 Yhteenveto

Opinnäytetyöprosessi alkoi jo ennen joulua 2014 opinnäytetyön aihekuvauksen ja työsuunnitelman teolla. Tämän jälkeen varsinainen tutkimis- ja kirjoittamis-osio odotti reilun kuukauden. Kirjoittamisprosessi alkoi opinnäytetyön kannalta keskeisimpien termien määrittämisellä ja niiden teoriataustan kirjoittamisella. Teoriaosuuden valmistuttua kartoitettiin lista Suomen matkailuteistä, niin virallista kuin harkinnan alla olevista sekä erilaisista tietolähteistä, jotka käsitelivät matkailuteitä. Tämän jälkeen olikin kirjoittamisen seuraava vaihe, jossa jokainen matkailutie käsiteltiin yksitellen. Matkailu-

teiden kartoittamisen jälkeen oli pieni tauko, jossa pohdittiin millaista tietoa matkailuteistä saatiin irti ja mitä opinnäytetyön analyysiosassa olisi keskeistä pohtia jotta matkailuteiden tietoa voisi hyödyntää mahdollisimman paljon. Analyysiosion sisältöä miettiessä täytyi myös huomioida mikä olisi keskeisintä, jotta opinnäytetyö täyttäisi tehtävänannon. Analyysiosion valmistuttua opinnäytetyö lähetettiin ohjaavalle opettajalle arvioitavaksi. Tämän jälkeen työhön tehtiin vielä hienoisia muutoksia, päätöskappaleet sekä lähdemerkintöjen hiontaa.

Tämä opinnäytetyö kirjoitettiin yhden henkilön toimesta. Työ tehtiin kokonaan kotoa käsin itsenäisesti. Uusia näkökulmia ja apua kirjoittamiselle saatiin ohjaavalta opettajalta. Opinnäytetyöprosessi koostui pääasiassa tietokonetyöskentelystä ja Internetin välityksellä tapahtuneesta tiedonhausta, sillä jo prosessin alussa kävi selville että suurin ja helpoiten löydettävissä oleva osa matkailuteiden tietolähteistä on sähköisesti painettua materiaalia. Opinnäytetyöprosessi ei ollut liian raskas, mutta luonnollisesti aikaavievä. Prosessille asetettiin tavoiteaikataulu, jossa pysyttiin melko hyvin. Aikataulusta tehtiin joustava, jossa huomioitiin riittävästi aikaa töille ja vapaa-ajalle. Näin kirjoittamisprosessi ei tuntunut missään vaiheessa väkinäiseltä.

Opinnäytetyö kartoittaa tehtävänannon mukaisesti Suomen viralliset matkailutiet, niiden perustiedot sekä suurimmat ja tunnetuimmat käyntikohteet niiden varrella. Työssä käsitellään myös vertailun vuoksi kahta ulkomaista matkailutietä. Analyysiosiossa pohditaan myös tehtävänannon mukaisesti matkailuteiden matkailutuotteiksi tuotteistamisen tasoa ja onnistumista, sekä erilaisia tekijöitä jotka vaikuttavat teiden takana. Työssä olisi voinut miettiä tarkemmin erityyppisten tietolähteiden käyttöä, sillä nyt lähdetyypit painottuvat pääasiassa sähköiseen verkkomateriaaliin. Näin ollen työstä olisi voinut saada monipuolisemman erilaisia lähdetyyppejä käyttämällä. Muutoin opinnäytetyö on tehtävänannon mukainen, vaikkakin vasta pintaraapaisu Suomen matkailuteistä. Opinnäytetyö saavuttaa sille asetetut tavoitteet, sillä kaikki Suomen viralliset matkailutiet saatiin kartoitettua, jokaisesta tiedä löytyy perustiedot sekä pohdintaa palvelutarjonnasta. Teiden merkitystä matkailutuotteina on analysoitu matkailutuotemallien mukaisesti ja työssä on pohdintaa teiden ylläpitäjistä, teiden markkinoinnista sekä tuotteistamisesta. Kartoituksesta voivat hyötyä matkailuteiden ylläpitäjät teidensä kehittämistä suunnitellessa, matkailijat, jotka ovat kiinnostuneet automatkailusta suomalaisilla matkailuteillä, mahdollisista matkailuteiden jatkotutkimuksista kiinnostuneet sekä tietenkin SH Traveledu Oy toiminnassaan.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ABONISOS 2014. Rengastietä Turun saaristoon [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: <http://www.saaristonrengastie.fi/>
- ELLARE OY 2004. Kiertomatkakartoitus [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-3 – 2015-2-11.] Saatavissa: http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/05/2004-Kiertomatkailukartoitus_Ellare2004.pdf?dl
- ENONTEKIÖN KEHITYS OY 2015a. Nähtävyydet [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.tosilappi.fi/nahtavyynet/>
- ENONTEKIÖN KEHITYS OY 2015b. Nähtävyydet – Pihtusköngäs [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.tosilappi.fi/2012/12/pihtuskongas/>
- ENONTEKIÖN KEHITYS OY 2015c. Nähtävyydet – Mallan luonnonpuisto [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.tosilappi.fi/2012/12/malla-strict-nature-reserve/>
- ENONTEKIÖN KEHITYS OY 2015d. Nähtävyydet - Saana ja Halti [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.tosilappi.fi/2012/12/saana-and-halti/>
- ENONTEKIÖN KEHITYS OY 2015e. Nähtävyydet – Pallas-Yllästunturin kansallispuisto [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.tosilappi.fi/2012/12/pallas-yllastunturi-national-park-2/>
- ENONTEKIÖN KEHITYS OY 2015f. Nähtävyydet – Järämän linnoitusalue [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.tosilappi.fi/2012/12/the-jarama-fortifications/>
- FLINK, Selja Nd. Kajaanin linnan historiaa [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2.] Saatavissa: <http://www.kajaaninlinna.fi/index.php?k=13703>
- GERRARD, Mike ja DAILEY, Donna 2015a. Drive the Pacific Coast Highway [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-18.] Saatavissa: <http://www.pacific-coast-highway-travel.com/Drive-the-Highway.html>
- GERRARD, Mike ja DAILEY, Donna 2015b. Pacific Coast Highway Attractions [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-18.] Saatavissa: <http://www.pacific-coast-highway-travel.com/Pacific-Coast-Highway-Attractions.html>
- HEIKKILÄ, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- HUITTINEN Nd. Nähtävyyksiä Huittisissa [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-3.] Saatavissa: <http://www.huittinen.fi/matkailu/nahtavyynet>
- HÄRKÄTIEYHDISTYS 2013a. Hämeen Härkätie – Palvelut [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-17.] Saatavissa: http://uusi.harkatie.fi/?page_id=45
- HÄRKÄTIEYHDISTYS 2013b. Hämeen Härkätie – Tietoa [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-17.] Saatavissa: http://uusi.harkatie.fi/?page_id=129
- IN YOUR POCKET LTD Nd. The Transfagarasan Highway [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-24.] Saatavissa: http://www.inyourpocket.com/romania/bucharest/The-Transfagarasan-Highway_55534f
- ISOKYRÖ Nd. Suuren Pohjan sodan opastuskeskus sijaitsee Vanhan kirkon alueella suuressa Viljamaksiinissa [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: <http://www.isokyro.fi/?id=171&lang=fi>
- ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO/MATKAILUALAN OPETUS- JA TUTKIMUSLAITOS ja LAPIN YLIOPISTO/MATKAILUALAN TUTKIMUS- JA KOULUTUSINSTITUUTTI 2013. Kulttuurimatkailu [Verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-23.] Saatavissa: <http://www.matkailu.org/tutkimukset/tietoa-teemoittain/kulttuurimatkailu>.

- JUMINKEKO - KULTTUURIVAIHTOKANAVA JA VIENAN RUNOKYLIEN ELVYTTÄJÄ 2006. [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2.] Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2006/11/sortavala/esimerkit/JUMINKEKO.pdf>
- KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ 2006. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013 [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-1-23.] Saatavissa: [http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/\\$file/ju121elo_2006_netti.pdf](http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/$file/ju121elo_2006_netti.pdf)
- KILPISJÄRVI Nd. Kilpisjärven kylä [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://www.kilpisjarvi.org/nahtavydet.htm>
- KULTTUURITUOTANNON JA MAISEMANTUTKIMUKSEN LAITOS 2009. Pohjanlahden rantatie - Rat-supolusta rannikon matkailutieksi [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/46931/pohjanlahden_rantatie.pdf?sequence=1
- LIIKENNEVIRASTO 2014a. Liikennevirasto [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-4-10.] Saatavissa: <http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/liikennevirasto#.VSfivmsUV4>
- LIIKENNEVIRASTO 2014b. Tienumerokartat [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-1-23.] Saatavissa: <http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/liikenneverkko/tiet/tienumerokartat#.VMJ2CUesUV5>
- LIIKENNEVIRASTO 2015. Tiet [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-1-23.] Saatavissa: <http://portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/f/liikenneverkko/tiet#.VMJwZ0esUV7>
- LOSAPOS.COM Nd. Transfagarasan: world's best road trip according to Top Gear [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-24.] Saatavissa: <http://www.losapos.com/transfagarasan>
- LUSTO Nd. [verkkojulkaisu.] Lusto Suomen Metsämuseo. [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.lusto.fi/>
- LÄNSI-SAVO 2014. [verkkojulkaisu.] Kaakon viestintä Oy. [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.lansi-savo.fi/uutiset/l%C3%A4hell%C3%A4/taidekeskus-retretti-saattaa-aueta-uudelleen-111908>
- MATKAILUALAN TUTKIMUS- JA KOULUTUSINSTITUUTTI 2010. Teema-työkalu [verkkojulkaisu.] Lapin korkeakoulukonserni [Viitattu 2015-3-16.] Saatavissa: <http://matkailu.luc.fi/Tuotekehitys/Tyokaluja-/Tuotteistamiseen/Palvelusta-elamykseksi/Teema>
- MERIRUOHO, Anna, RANTALA Outi ja VEIJOLA, Soile 2007. Revontultentiellä Tornioista Kilpisjärvelle - Matkailututkimuksen näkökulmia matkailutien kehittämiseen [verkkojulkaisu.] Tiehallinnon selvityksiä. [Viitattu 2015-2-27.] Saatavissa: <http://alk.tiehallinto.fi/julkaisut/pdf2/3201055-v-revontulentie.pdf>
- METSÄHALLITUS 2015. Kuhmon luontokeskus Petola [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2.] Saatavissa: <http://www.luontoon.fi/kuhmonluontokeskus>
- MUSEO POHJANMAA Nd. Vänrikki Stoolin keskus [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: <http://www.museiportalosterbotten.fi/museot-a-o/museo/35-vanrikki-stoolin-keskus>
- MÄNTYNEVA, Mikko, HEINONEN, Jarmo ja WRANGE, Kim 2003. Markkinointitutkimus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- NATIONAL GEOGRAPHIC Nd. Road Trip: California's Pacific Coast Highway [verkkojulkaisu.] National Geographic Society [Viitattu 2015-3-18.] Saatavissa: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/road-trips/california-pacific-coast-road-trip/>
- OKSMAN, Eeva 2011. Kainuun taikaa [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2.] Saatavissa: http://www.kotimaassa.fi/index.php?article_id=1863&__from_id__=888.
- OKSMAN, Eeva 2014. Taikayöntiellä [verkkojulkaisu.] Matkailu kotimaassa.fi [Viitattu 2015-2-3.] Saatavissa: http://www.kotimaassa.fi/index.php?article_id=2864&__from_id__=888.

- PUNKALAITUMEN KUNTA Nd. Nähtävyydet [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-3.] Saatavissa: http://www.punkalaidun.fi/punkalaidun_net/sivu.tmp?siivu_id=7508
- PUUMALA Nd. Nähtävyydet - Niinisaari [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.puumala.fi/matkailejoille/naehtavyudet/72-niinisaari>
- ROMANIAN MONASTERIES Nd. Fagaras Mountains [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-24.] Saatavissa: <http://www.romanianmonasteries.org/romania/fagaras-mountains>
- RONCA, Debra 2009. Top 10 Most Beautiful Drives in the United States [verkkajulkaisu.] HowStuffWorks.com [Viitattu 2015-3-18.] Saatavissa: <http://adventure.howstuffworks.com/10-beautiful-drives.htm#page=4>
- ROSU, Sari 2010. Matkailuselvitys - Pohjanlahden rantatie [verkkajulkaisu.] Turun yliopisto [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63068/matkailuselvitys-rosu.pdf?sequence=1>
- SALMI, Annamari 2012. Maiseman Voima [verkkajulkaisu.] Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Taiteen laitoksen Porin yksikkö [Viitattu 2015-4-10.] Saatavissa: https://www.taik.fi/onni_new/getoptikafile.php?id=381
- SASTAMALAN JA PUNKALAITUMEN SEUDUN MATKAILUSIVUSTO 2014. [verkkajulkaisu.] Talonpoikaismuseo Yli-Kirra. [Viitattu 2015-2-3.] Saatavissa: <http://www.sastamalanseudulle.fi/talonpoikaismuseo-yli-kirra/>
- SEUTUHAKU.FI a Nd. [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.seutuhaku.fi/MisetServiceProvider-portlet/html/generate/route/?routename=&routeid=300>
- SEUTUHAKU.FI b Nd. Brahenlinnan rauniot [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.seutuhaku.fi/MisetServiceProvider-portlet/html/generate/service/?serviceid=1841>
- SEUTUHAKU.FI c Nd. Varkaantaipaleen kanava [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.seutuhaku.fi/MisetServiceProvider-portlet/html/generate/service/?serviceid=2812>
- SEUTUHAKU.FI d Nd. Veteraanipuisto ja korsumuseo [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.seutuhaku.fi/MisetServiceProvider-portlet/html/generate/service/?serviceid=1870>
- SISURADIO 2004. Sodan ja Rauhan tie - uusi ruotsalais-pohjalainen matkailureitti [verkkajulkaisu.] Sveriges Radio. [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=718629>
- SULKAVA SUOMEN SOUTUPITÄJÄ Nd. Nähtävyydet - Linnavuori [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa: <http://www.sulkava.fi/matkailu/nahtavyudet/>
- SUOMEN SININEN TIE RY 2015a Nd. Historia ja perinnematka [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-9.] Saatavissa: <http://www.sininentie.fi/historia-ja-perinnematka>
- SUOMEN SININEN TIE RY 2015b Nd. Koko perheen seikkailu [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-9.] Saatavissa: <http://www.sininentie.fi/koko-perheen-seikkailu>
- SUOMEN SININEN TIE RY 2015c Nd. Kulttuurielämyksiä [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-9.] Saatavissa: <http://www.sininentie.fi/kulttuurielamyksia>
- SUOMEN SININEN TIE RY 2015d Nd. Luontomatkailu [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-9.] Saatavissa: <http://www.sininentie.fi/luontomatkailu>
- SUOMEN SODAN OPASTUSKESKUS 2009. Suomen sota 1808–1809 [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: <http://www.1808.fi/index.html>
- TAMMELAN KUNTA Nd. Hämeen Härkätie [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-3-17.] Saatavissa: http://www.tammela.fi/matkailu/nahtavyudet/hameen_harkatie/
- TERVAN TIE Nd. Tervan tie muinaisesta moderniin [verkkajulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2.] Saatavissa: <http://www.tervantie.fi/>

- TERVAN TIEN KARTTAESITE 2011. [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2.] Saatavissa: <http://www.tervantie.fi/UserFiles/File/tervantiekartta.pdf>
- THE WEATHER CHANNEL 2013. The World's 15 Most Amazing Roads [verkkojulkaisu.] Weather.com [Viitattu 2015-3-18.] Saatavissa: <http://www.weather.com/news/news/15-most-amazing-roads-20120816#/4>
- TIEHALLINTO 2004. Matkailuteiden määrittely - periaatteet [verkkojulkaisu.] Helsinki. [Viitattu 2015-1-23.] Saatavissa: http://alk.tiehallinto.fi/julkaisut/pdf/1000080-v-04matkteidien_mperiaat.pdf
- TIEHALLINTO 2009. Suomen Matkailutiet [verkkojulkaisu.] Helsinki Expert Oy. [Viitattu 2015-1-27 – 2015-3-13.] Saatavissa: <http://autoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a613efdc2663a94e94eb55dc39c08be8/1421679855/application/pdf/3245794/SuomenMatkailutiet.pdf>
- TIEHALLINTO Nd. Suuri Rantatie- Kuninkaantie [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-13.] Saatavissa: <http://alk.tiehallinto.fi/tiehist/rantatie.htm>
- TONDER, Mika 2013. Ideasta kaupalliseksi palveluksi – matkailupalvelujen tuotteistaminen. Helsinki: Restmark.
- TUOMINEN, Hannu 2012. Matkalla maailmalla - Suomen matkailutiet [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-2 – 2015-3-13.] Saatavissa: <http://www.matkallamaailmalla.fi/41.Suomen%20matkailutiet.html>
- TURKU TOURING OY Nd. Saariston rengastie [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: http://www.visitturku.fi/saariston-rengastie_
- TURUN SAARISTO 2014. Saariston rengastie [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-11.] Saatavissa: <http://www.saaristo.org/index.php?page=157>
- TURUN YLIOPISTO, ELY-KESKUS ja EUROOPAN MAASEUDUN KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHAS-TO Nd a. Löydä oma horisonttisi [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.rantatie.com/>
- TURUN YLIOPISTO, ELY-KESKUS ja EUROOPAN MAASEUDUN KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHAS-TO Nd b. Rantatie - kansallismaiset [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.rantatie.com/teemat/historia-kulttuuri/kansallismaiset/>
- TURUN YLIOPISTO, ELY-KESKUS ja EUROOPAN MAASEUDUN KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHAS-TO Nd c. Rantatie - maailmanperintökohteet [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.rantatie.com/teemat/historia-kulttuuri/maailmanperintokohteet/>
- TURUN YLIOPISTO, ELY-KESKUS ja EUROOPAN MAASEUDUN KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHAS-TO Nd d. Rantatie – merellisyys [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.rantatie.com/teemat/historia-kulttuuri/merellisyys/>
- TURUN YLIOPISTO, ELY-KESKUS ja EUROOPAN MAASEUDUN KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHAS-TO Nd e. Rantatie - muinaisjäänköhteet [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.rantatie.com/teemat/historia-kulttuuri/muinaisjaannoskohteet/>
- TURUN YLIOPISTO, ELY-KESKUS ja EUROOPAN MAASEUDUN KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHAS-TO Nd f. Rantatie – rakennettu kulttuuriperintö [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-3-12.] Saatavissa: <http://www.rantatie.com/teemat/historia-kulttuuri/rakennettu-kulttuuriperinto/>
- UNWTO Nd. Understanding Tourism: Basic Glossary [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-5-11.] Saatavissa: <http://media.unwto.org/en/content/understanding-tourism-basic-glossary>
- VERHELÄ, Pauli 2014. Matkailun perusteet. Kuopio: SH Traveledu Oy.
- VIA KARELIA Nd. Runon ja Rajan tie [verkkojulkaisu.] [Viitattu 2015-2-3.] Saatavissa: <http://www.viakarelia.fi/>

VIHREÄN KULLAN KULTTUURITIE 2012. [verkojulkaisu.] [Viitattu 2015-1-27.] Saatavissa:
http://www.arnora.com/~jniirane/vihrean_kullan_kulttuuritie/

KUVIO JA KUVAT

KUVIO 1. VERHELÄ, Pauli Nd. The Tourism Product [digikuva.] Luentodiat [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://slideplayer.fi/slide/2014180/>

KUVA 1. Liikennevirasto 2015. Suomen Matkailutiet [sähköpostiviestiliite.]

KUVA 2. STEWARD, Timo R. 2006-08-01. Hämeen Härkätie [digikuva]. Kirkko ja Kaupunki [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://www.valomerkki.fi/kirkko-ja-kaupunki/kirkko-ja-kaupunki-arkisto/3092>

KUVA 3. Kuninkaantie Nd [digikuva.] [Verkkojulkaisu]. Sijainti: http://ismoseppa.pp.fi/alinen_reitti.jpg

KUVA 4. OKSMAN, Ahti & Eeva 2013-04. Pohjanlahden Rantatie [digikuva.] Matkailu kotimaassa.org [verkkojulkaisu]. Sijainti: http://www.kotimaassa.fi/index.php?article_id=2593

KUVA 5. GRÖNROOS, Matti Nd. Revontulentie [digikuva.] Kyläteistä valtavyliin [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://www.mattigrnroos.fi/Tiet/index.htm>

KUVA 6. Paraisten Kaupunki Nd. Saariston Rengastie [digikuva.] Turun Saaristo [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://www.saaristo.org/index.php?page=184&lang=1>

KUVA 7. Suomen Sininen Tie Ry Nd. Sininen tie [kuvankaappaus.] Sininen Tie [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://sinientie.fi/matkailualueet/>

KUVA 8. Google Maps Nd. Taikayöntie [kuvankaappaus.] Motocaching.net [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://www.motocaching.net/fi/cache/view/route?cacheid=5200>

KUVA 9. Google Maps 2015-04-21. Tervantie [kuvankaappaus.] Google Maps [verkkojulkaisu]. Sijainti:

<https://www.google.com/maps/dir/Kuhmo,+Suomi/Sotkamo,+Suomi/Kajaani,+Suomi/Paltamo,+Suomi/Vaala,+Suomi/Utaj%C3%A4rvi,+Suomi/Muhos,+Suomi/Oulu,+Suomi/@64.6001006,27.4135589,8z/data=!4m50!4m49!1m5!1m1!1s0x4682b1415102956d:0xadde573b19844eaf!2m2!1d29.520283!2d64.1287477!1m5!1m1!1s0x4682e8ae2c66543f:0x6f7ae03f6f1804e0!2m2!1d28.5851383!2d64.0958724!1m5!1m1!1s0x46824df38b41fee1:0x40146d63c75af80!2m2!1d27.7286008!2d64.2270558!1m5!1m1!1s0x46826888fa5fe925:0x75174d9fc5705036!2m2!1d27.8381469!2d64.403043!1m5!1m1!1s0x468221d0ac53ac9d:0xfd5a5b89be735a39!2m2!1d26.8122273!2d64.4598272!1m5!1m1!1s0x4681fbb3ee56188d:0x8a2d0314e729057d!2m2!1d26.7360818!2d64.834477!1m5!1m1!1s0x4681c16330811c93:0xab8eccc130097b23!2m2!1d25.9942517!2d64.8075384!1m5!1m1!1s0x468032a8c02185c1:0x8bb02d322b12e97d!2m2!1d25.4714526!2d65.0126148!3e0>

KUVA 10. Via Karelia Nd. Via Karelia [digikuva.] Via Karelia [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://www.viakarelia.fi/>

KUVA 11. Google Maps 2015-04-21. Vihreän Kullan Kulttuuritie [kuvankaappaus.] Vihreän Kullan Kulttuuritie [verkkojulkaisu]. Sijainti: http://www.arnora.com/~jniirane/vihrean_kullan_kulttuuritie/

KUVA 12. PacificCoastHighwayOnline.com Nd. Pacific Coast Highway [digikuva.] PacificCoastHighwayOnline.com [verkkojulkaisu]. Sijainti: <http://www.pacificcoasthighwayonline.com/california/index.html>

KUVA 13. Google Maps 2015-04-21. Transfagarasan [kuvankaappaus.] Google Maps [verkkojulkaisu]. Sijainti: <https://www.google.be/maps/dir/Bascov/Cartisoara/@45.39845,24.727478,140461m/dta=!3m1!1e3!4m19!4m18!1m10!1m1!1s0x40b2ba3c77274709:0x5a53710c16269d64!2m2!1d24.816667!2d44.9!3m4!1m2!1d24.61297!2d45.62093!3s0x474cebb8c1340b8f:0x49e5177dc75ee26d!1m5!1m1!1s0x474c925ff536d609:0xb2c7895fa6fa3bb5!2m2!1d24.575081!2d45.7280656!3e0?hl=nl>